Deltaplan voor Defensie

GOV|MHB
PROFESSIONALS BIJ DEFENSIE

Gezamenlijke Officieren Verenigingen & Middelbaar en Hoger Burgerpersoneel bij Defensie (GOV|MHB)

24 mei 2016

Inhoud

Deltaplan voor Defensie ..... - 3 -
Introductie ..... - 3 -
Overwegingen voor een gewijzigde ambitie ..... - 4 -
Wat zijn de belangrijkste geopolitieke ontwikkelingen en dreigingen? ..... - 4 -
De Nederlandse veiligheid is in het geding ..... - 5 -
Onze veiligheidsbelangen ..... - 6 -
De rol van de krijgsmacht ..... - 7 -
Diffuus dreigingspalet ..... - 8 -
Een geloofwaardige Nederlandse eigen inbreng ..... - 8 -
Aangepast ambitieniveau ..... - 9 -
Uitgangspunten ..... - 9 -
Ambitie ..... - 9 -
Een visie per taak van de krijgsmacht ..... - 10 -
Verdediging van het eigen- en bondgenootschappelijk grondgebied ..... - 10 -
Bevorderen internationale rechtsorde ..... - 12 -
Nationale operaties ..... - 13 -
Bijlage A Maritieme domein ..... - 15 -
Bijlage 1 Maritiem domein - Onderzeeboten ..... - 21 -
Bijlage 2 Maritiem domein - Multipurpose-fregatten (MFF) ..... - 22 -
Bijlage 3 Maritiem Domein - Mijnenbestrijding ..... - 24 -
Bijlage 4 Maritiem Domein – Een voor haar taak berekende zeemacht ..... - 25 -
Bijlage B Grondgebonden domein ..... - 27 -
Bijlage C Luchtdomein ..... - 30 -
Bijlage D KMar ..... - 32 -
Bijlage E Krijgsmachtdeel overstijgende capaciteiten ..... - 35 -
Bijlage F Deltaplan Personeel ..... - 36 -

Deltaplan voor Defensie

In deze bijdrage gaat de beroepsvereniging GOV|MHB in op de benodigde Nederlandse defensiecapaciteiten. Uit de dialoog met parlementariërs en anderen is gebleken dat er niet alleen behoefte is aan actuele geopolitieke analyses maar ook aan concrete informatie over de samenstelling en opbouw van de Nederlandse krijgsmacht die recht doet aan die analyses. Na de introductie wordt daarom eerst ingegaan op een aantal overwegingen aan de hand van de situatie in de wereld en de gevolgen daarvan voor de veiligheid van Nederland. Vervolgens wordt de rol van de krijgsmacht beschouwd in het diffuse dreigingspallet van de huidige tijd. Ten slotte geven we de grondslagen weer voor een geloofwaardige Nederlandse inbreng. Deze overwegingen vormen vervolgens de basis voor een aangepast ambitieniveau voor de krijgsmacht dat volgens de GOV|MHB past bij de positie en de rol van Nederland in Europa en op het wereldtoneel. Wij vertalen daarna de ambities per grondwettelijke taak naar een visie voor de militaire uitvoering daarvan en sluiten af met een vertaalslag in bijlages van de benodigde capaciteiten in het zee-, land-, lucht-/ruimte- en cyberdomein.

Introductie

Uit de 'Strategie Nationale Veiligheid' (mei 2007), de Update Strategische Monitor 2015, 'Een wereld zonder orde' (februari 2015), het rapport van de Algemene Rekenkamer 'Verantwoordingsonderzoek 2014. Ministerie van Defensie' (mei 2015), de antwoordbrief van de minister van Defensie op de motie Van der Staaij aan de Tweede Kamer (juni 2015), blijkt dat de internationale machtspolitieke verhoudingen ingrijpend zijn gewijzigd en waarschijnlijk nog verder zullen veranderen. Nederland heeft met de bondgenoten hier direct mee te maken. Er doet zich een scala aan bedreigingen van onze veiligheid voor aan de grenzen van de EU/Europa, in Noord-Afrika en het Midden-Oosten, maar ook in Oost-Azië en niet te vergeten in ons eigen land. Niet de genoemde publicaties en ook niet het antwoord van de minister van Defensie op de motie Van der Staaij geven aan wat nu eigenlijk de ambitie van de regering zou moeten zijn: een krijgsmacht die in staat moet zijn om in internationaal verband het hoofd te kunnen bieden aan de dreigingen die het gevolg zijn van de verslechterde veiligheidssituatie en, concreet, wat de bij deze ambitie benodigde defensiecapaciteiten zouden moeten zijn. Als financieel kader geldt daarbij de toezegging van onze regering, gedaan tijdens de NAVO top in Wales van september 2014, om het defensiebudget in de komende tien jaar (2016 tot 2026) te laten groeien van 1 %[1] [2]naar 2,0% van het BBP.

Daar komt de desolate toestand van de krijgsmacht anno nu bij. De afgelopen 25 jaar is er om uiteenlopende redenen steeds bezuinigd op Defensie. Dat heeft geleid tot een krijgsmacht die *'een niet vol te houden wissel trekt op zichzelf'* (de Algemene Rekenkamer in het rapport 'Verantwoordingsonderzoek 2014'). *'Bij ongewijzigd financieel beleid stevent Defensie af op het*

[1] Centraal Bureau voor de Statistiek, Frank Notten, *'De opkomst van nieuwe militaire supermachten, De gedaalde uitgaven aan defensie door Nederland en de NAVO in internationaal perspectief',* De Nederlandse economie*,* september 2015, 04

[2] Centraal Planbureau, *Macro Economische Verkenning 2016*, september 2015

opnieuw snijden in capaciteiten om de tering naar de nering te zetten. De huidige inzet van de krijgsmacht past simpelweg niet in de financiële jas van Defensie!'. Ook in het onlangs uitgekomen rapport over 2015 bevestigt de Algemene Rekenkamer nogmaals deze ontwikkeling. Zoals de Rekenkamer stelt: *'De inzetbaarheid van de Nederlandse krijgsmacht is de afgelopen jaren afgenomen. Doordat Defensie nog steeds een niet vol te houden wissel op zichzelf trekt, wordt er roofbouw op de organisatie gepleegd. Er is te weinig materieel beschikbaar en steeds meer eenheden kunnen de noodzakelijke opleidings- en trainingsprogramma's niet volledig doorlopen. Dit is een zorgwekkende situatie, zeker nu de internationale veiligheidssituatie is verslechterd.'*

Overwegingen voor een gewijzigde ambitie

Wat zijn de belangrijkste geopolitieke ontwikkelingen en dreigingen?
De GOV|MHB baseert zich op de geopolitieke analyses van de instituten Clingendael en HCSS. Als samenvatting van deze analyses wordt in onderstaande tekst geput uit het artikel van Clingendael 'Nederlandse veiligheid en defensie in een woelige wereld'[3].

De mondiale machtsverhoudingen worden als volgt beschreven: *'De herschikking van de mondiale machtsverhouding zet door, met China als belangrijkste opkomende macht. De Verenigde Staten blijven militair vooralsnog de machtigste mogendheid. Maar meer en meer tekenen zich de contouren van een multipolaire wereld af, waarbinnen de naoorlogse westerse, vooral financieel-economische dominantie plaatsmaakt voor een evenwichtiger spreiding van macht.*

Internationale samenwerking binnen multilaterale kaders als de VN-veiligheidsraad, het IMF, de WTO, etc. verloopt moeizaam en is meer dan ooit afhankelijk van wilsovereenstemming tussen de grote mogendheden.

Het verschil van mening over de waarden en beginselen – d.w.z. de orde – die aan het statenverkeer ten grondslag ligt, neemt toe. Deze in oorsprong sterk westerse orde wordt uit-gedaagd door opkomende - (China, India, Brazilië) en revisionistische (Rusland, China) machten.

Het wereldsysteem staat aan de vooravond van een andere geopolitieke wereld, waarin de 'forces of disorder' domineren, d.w.z. rivaliteit, conflict en blokvorming. Het belang van de wereld van de interdependentie, waarin 'the forces of order' de boventoon voeren, waar wordt samen gewerkt op basis van onderlinge afhankelijkheid, neemt af.

In de wereld van de geopolitiek manifesteren zich toenemende spanningen binnen het stelsel van grote mogendheden, door directe confrontatie dan wel via 'proxys', partijen die de belangen van

[3] Jan Rood, Frans-Paul van der Putten&Minke Meijnders, *Nederlandse veiligheid en defensie in een woelige wereld,* Cingendael, Internationale Spectator 3- 2015, (www.internationalespectator.nl/pub/2015/3/nederlandse_veiligheid_en_defensie_in_een_woelige_wereld/)

een mogendheid dienen. Denk aan de separatisten in de Oekraïne, waardoor in het oosten van Europa door het Russische optreden aldaar de spanningen tussen Rusland en de Verenigde Staten /de EU-lidstaten oplopen. Deze spanningen doen zich ook in Oost Azië voor in de relatie tussen China als regionale macht enerzijds en de Verenigde Staten met bondgenoten (o.a. Japan) anderzijds, met India op de achtergrond.
Naast Oost Azië en het oosten van Europa vormen ook het Midden-Oosten en het Arabisch Schiereiland, Noord- Afrika en delen van West en Oost Afrika, 'hot spots' van regionaal (intern) conflict, spanningen en geweld, en daarmee van instabiliteit en fragiliteit.

In het oosten van Europa is sprake van agressief Russisch optreden in de vorm van hybride en ambigue oorlogsvoering, d.w.z. met inzet van alle middelen, lopend van militair geweld en steun aan separatisten tot en met economische druk en chantage, cyber warfare en gebruik van propaganda, gericht op ondermijning en destabilisering van aangrenzende landen, Oekraïne in het bijzonder.

Het Midden-Oosten en delen van Afrika –bekend als de MENA-regio – worden geteisterd door sektarisch en religieus geweld, extremisme en terrorisme en de teloorgang van elke effectieve vorm van legitiem overheidsgezag in Jemen en Libië; de opkomst van de Islamitische Staat bedreigt Irak; Syrië is het strijdtoneel van IS, het regeringsleger van Assad en verzetsgroepen, en ook Nigeria is een bedreigd land.

Het voorgaande onderstreept dat aan de grenzen van de Europese Unie/ Europa op zowel de oost- als de zuidflank zich een complex, hybride en ambigue palet aan conflicten en dreigingen voordoet. De barre wekelijkheid anno nu, zo schreef The Economist onlangs, laat rond Europa echter een 'ring of fire' zien, met directe risico's van het overslaan van instabiliteit en conflicten naar het grondgebied van de EU, in de vorm van politieke en economische druk, chantage en ondermijning, terrorisme, extremisme en radicalisering, (massale) vluchtelingenstromen, georganiseerde criminaliteit, enz.'

De Nederlandse veiligheid is in het geding
Nederland is als open, democratisch land, dat een groot deel van het nationaal inkomen verdient in internationale handel, per definitie kwetsbaar voor externe ontwikkelingen en dreigingen. Verweven als het op vele vlakken is met de wereld, zullen externe gebeurtenissen en ontwikkelingen al snel gevolgen hebben voor de Nederlandse veiligheid, financieel-economische stabiliteit en maatschappelijke rust.

Dit feit ondersteunt het Nederlands belang bij een op regels gebaseerde internationale rechtsorde, bij voorkeur multilateraal ingekaderd. Na de Tweede Wereldoorlog is, in samenwerking met gelijkgestemde landen, een actief buitenlandbeleid gevoerd dat vooral gericht is op versterking van de internationale rechtsorde. Voorgaande toont aan dat die orde onder grote druk staat.

Onze veiligheidsbelangen

De Strategie Nationale Veiligheid[4] onderscheidt vijf veiligheidsbelangen: naast territoriale en economische veiligheid ook ecologische veiligheid, fysieke veiligheid en sociale en politieke stabiliteit.

Territoriale veiligheid. De territoriale veiligheid in Nederland is niet direct in het geding, maar voor de territoriale veiligheid in Europa is dat niet meer vanzelfsprekend. De Baltische staten en Polen zien en ervaren het optreden van Rusland wel degelijk als een gevaar. West-Europa leunt zwaar op de Amerikaanse veiligheidsgaranties. Door de kwalitatieve en kwantitatieve uitbreiding van de Russische strijdkrachten en de bezuinigingen in Europa op haar defensie zijn de gezamenlijke Europese strijdkrachten niet meer in staat om een Russische aanval te weerstaan. Daardoor is er onvoldoende Europese afschrikking om Rusland van een dergelijke stap te weerhouden. Een groot aantal Europese landen voert daarom zijn defensie inspanningen op, zoals ook staat in de brief van minister Hennis aan de Tweede Kamer.[5] Dat is ook noodzakelijk omdat het draagvlak in de VS, bij de Democraten èn de Republikeinen, om Europa militair te steunen terugloopt. De status van 'free rider' dreigt meer en meer ten koste te gaan van onze veiligheid.

Nederland is voor zijn veiligheid afhankelijk van het NAVO-bondgenootschap. Indien Nederland bij een Russische interventie in Polen en/of de Baltische staten geen gehoor geeft aan de NAVO oproep voor een gezamenlijke reactie zal dit eveneens direct gevolgen hebben voor de veiligheid van Nederland.

Economische veiligheid. Clingendael: *'Bij economische veiligheid gaat het dan het bijzonder om bestrijding van cybercriminaliteit en voorkomen van cyberspionage, al dan niet in combinatie met andere vormen van georganiseerde criminaliteit en corruptie. Maar de Nederlandse economische veiligheid in de zin van het ongestoord functioneren van de Nederlandse economie kan ook in het geding komen als gevolg van oplopende internationale spanningen, het impliciet c.q. expliciet gebruik van economische sancties, en van instabiliteit in voor Nederland belangrijke economische regio's en gebieden (transportroutes, [export-]markten, bronnen van energie en grondstoffen).'*

Een groot deel van de olie- en gasvoorraden in de wereld liggen in het Midden-Oosten. Alleen al een onderbreking van de aanvoer, doordat één van de nauwe doorvaarten voor onbekende tijd wordt afgesloten, raakt onze economie direct. Bovendien zijn deze *'choke points'* in de *Sea Lines of Communications* (SLOCs) van groot belang voor onze handel, de kurk waar onze economie op drijft. Daarnaast zijn de Sahara-regio en Congo rijk aan delfstoffen, die van essentieel belang zijn voor de economie van Europa en Nederland.

---

[4] Ministerie van Buitenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, *Strategie Nationale Veiligheid*, Den Haag, 2007, p. 10; zie ook: Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Veilige wereld, veilig Nederland; Internationale Veiligheidsstrategie*, Den Haag, 21 juni 2013.

[5] Brief Minister van Defensie aan de Tweede Kamer van 22 april 2016.

Ecologische veiligheid. De opwarming van de aarde en de verdere verwoestijning hebben negatieve gevolgen voor landbouw en veeteelt in noordelijk Afrika. De mogelijkheden om de snelgroeiende bevolking in deze regio van voedsel te voorzien, nemen verder af. Dat leidt tot nog grotere migratiestromen naar Europa.

Fysieke veiligheid. Nederland is als open samenleving kwetsbaar voor aanslagen en als zeer modern land afhankelijk van een uitgebreide technische infrastructuur. Cyberaanvallen kunnen ons betalingsverkeer en onze energievoorziening ontwrichten; denk aan niet kunnen pinnen en uitval van elektriciteit.

Sociale en Politieke veiligheid. In West-Europa groeit de weerstand tegen grote aantallen immigranten met een vaak duidelijk andere cultuur. Binnen Europa, en ook binnen Nederland, is er weinig draagvlak voor deze volksverhuizing en dat kan tot grote verstoring van de politieke en sociale stabiliteit leiden. Dit gaat tot spanningen leiden en vereist oplossingen voor de lange termijn.

De rol van de krijgsmacht

De mogelijke rol van de krijgsmacht is medebepalend voor ambities en capaciteiten. Wij zijn het daarbij met Clingendael eens dat er nog onduidelijkheid is over'*…hoe op de meest effectieve wijze tegen bepaalde dreigingen kan worden opgetreden. Dit heeft te maken met het toewijzen van verantwoordelijkheden en bevoegdheden (bijvoorbeeld in het geval van cyber), de samenhang tussen dreigingen (zoals bij hybride en ambigue oorlogsvoering), het gegeven dat de oorzaken/bronnen buiten Nederland/EU liggen, enz.. Is afschrikking een effectief middel tegen terroristen en cybercriminelen en, zo ja, in welke vorm, of moet direct (strafrechtelijk) worden geïntervenieerd? Valt de huidige wijze van optreden van Rusland hoe dan ook te beantwoorden? Is gewapend optreden tegen IS effectief?'*

Tegelijkertijd is het zonneklaar dat veel van deze dreigingen een relatie hebben met de voor de krijgsmacht geformuleerde hoofdtaken, namelijk:

'Taak 1: Het eigen en bondgenootschappelijk grondgebied te beschermen is aan de orde bij de dreiging in het oosten. Het is zeer de vraag of in antwoord op de ambigue oorlogsdreiging van Rusland optreden in het kader van art. 5 NAVO-verdrag (de collectieve verdediging) voldoende zal blijken te zijn. Maar dat steun aan de oostelijke partners omwille van geloofwaardigheid richting de bondgenoten en Rusland noodzakelijk is, lijkt niet omstreden.

Taak 2: De bevordering van de internationale rechtsorde en stabiliteit is opportuun, waar een aantal van de dreigingen zijn oorsprong vindt in instabiele regio's. Waar door middel van crisisbeheersing, stabilisering en wederopbouw een duurzame bijdrage kan worden geleverd aan het neutraliseren van deze dreigingen, ligt daar een rol van de Nederlandse krijgsmacht, in het bijzonder in Afrika.

Taak 3: de ondersteuning van civiele autoriteiten speelt gezien de verwevenheid van externe en interne veiligheid niet alleen een belangrijke rol in ons eigen land (o.a. ondersteuning politie en

justitie in antwoord op terrorisme, criminaliteit, enz.), maar ook aan de buitengrenzen van de EU (o.a. Frontex).'

Diffuus dreigingspalet

Ten slotte benadrukken medewerkers van Clingendael het diffuse karakter van het geheel aan dreigingen, waarbij de krijgsmacht slechts *'... één instrument is binnen een breder geheel aan in te zetten middelen.* Verder benadrukken zij vanwege het diffuse karakter de noodzaak van een geïntegreerde benadering, die ... *verder gaat dan de op de 3D (diplomacy, defence and development)-benadering gebaseerde comprehensive approach, maar die, afhankelijk van de specifieke dreiging, inzet van een breed palet aan instrumenten vereist: van defensie, buitenlandse zaken en OS, maar ook justitie, politie en inlichtingen, tot onderwijs en sociale zaken.'*

Een geloofwaardige Nederlandse eigen inbreng

Nederland heeft belang bij een effectieve internationale samenwerking. De GOV|MHB is van mening dat juist dit belang een geloofwaardige Nederlandse inbreng in de samenwerkingsverbanden vereist. Om internationaal geloofwaardig te zijn moet Nederland een bijdrage kunnen leveren die door partnerlanden als passend bij de status van ons land wordt gezien. Die status wordt mede bepaald door de plaats die Nederland inneemt: wij zijn de 16^{e} economie en de 9^{e} export-natie in de wereld en binnen de EU staan wij op de 8^{e} plaats. Maar als het gaat over de NAVO-afspraak om 2% van BBP te besteden aan defensie slaat Nederland met iets meer dan 1% een modderfiguur; terecht worden wij als een '*free rider*' gezien. Wanneer hierbij ook nog in ogenschouw wordt genomen dat hier nog een aanzienlijk bedrag voor afkoop pensioenlasten en BTW betaling in is opgenomen, dan presteert Nederland ver onder het gemiddelde. Op grond van de in Wales gedane toezegging moet dat groeien naar 2% om internationaal weer mee te gaan tellen. Als Nederland weer een *'fair share'* bijdraagt, worden wij weer een betrouwbare partner, ook voor de Europese militaire samenwerking.

De eerder geschetste onzekerheid over de aard van het conflict dat potentieel bestreden moet kunnen worden en - als het moet- het kunnen switchen van conflictpreventie naar bijvoorbeeld stabilisatie optreden, vereisen vergaande multifunctionaliteit. Wij maken die keuze niet, de omstandigheden bepalen het karakter van een conflict; of wel, het wordt ons opgelegd. Helaas is het onuitvoerbaar en ineffectief om te wachten met het aanschaffen en operationeel maken van specifieke capaciteiten tot onomstotelijk is aangetoond wordt dat een dergelijke bepaalde specifieke dreiging aan de orde is. Daarom is er een brede variëteit aan capaciteiten nodig. Nederland kiest daarom terecht voor een multifunctionele krijgsmacht; het 'Zwitserse zakmes' uit het eindrapport Verkenningen. Die keuze heeft minister Hennis in 2014 nog eens bevestigd in de nota 'In het belang van Nederland', helaas onder aantekening dat het voortzettingsvermogen drastisch is afgenomen. Deze multifunctionaliteit is de juiste keuze voor het beschreven diffuus dreigingspalet. Door de recente verslechtering van de veiligheidssituatie vooral rondom Europa, maar ook elders in de wereld, is het in de nota bepaalde ambitieniveau volgens de GOV|MHB niet meer toereikend. Op basis van de beschreven dreigingen en de gewenste bescherming van onze belangen komt de GOV|MHB tot een hoger ambitieniveau.

Aangepast ambitieniveau

Uitgangspunten

- Het NAVO-bondgenootschap levert een geloofwaardige afschrikking tegen bedreigingen van het bondgenootschappelijk grondgebied.
- Alleen een bondgenootschap, waar de partners in alle opzichten, zowel financieel (burden sharing) als betreffende risico's (risk sharing) de lasten dragen is geloofwaardig.
- Joint, combined en interagency optreden is de maatstaf.
- Nederland is voor zijn territoriale veiligheid direct afhankelijk van het NAVO-bondgenootschap. Wij zijn en zullen niet in staat zijn om onze eigen veiligheid te kunnen waarborgen.
- Voor het handhaven van de internationale rechtsorde moet kunnen worden opgetreden in zogenaamde 'coalitions of the willing'. Hiermee wordt recht gedaan aan aspecten als ecologische-, politieke- en economische veiligheid.
- Interne en externe veiligheid lopen steeds meer door elkaar. Alleen een diepgaand verbonden nationaal optreden van inlichtingendiensten, politie, defensie maar ook beveiligingsbedrijven kan een antwoord geven op deze nieuwe dreigingen.

Ambitie

De Nederlandse defensie levert een *fair share* zowel in financieel opzicht (burden sharing) als op het gebied van risico's (risk sharing) en groeit daartoe naar allereerst een gemiddelde van 1,43% van het BBP in vier jaar om vervolgens in lijn met onze bondgenoten verder te groeien naar 2% van het BBP in 2014 zoals afgesproken in Wales. 2% is ook in de lange historie een herkenbaar en te dragen percentage voor de verzekering van onze veiligheid. Daarbij dient ook te worden ingespeeld op EU- en NAVO-capaciteitstekorten. Ook moeten al bestaande sterke Nederlandse nichecapaciteiten zoals luchtverdediging (de Patriot) en onderzeeboten, worden bestendigd. De GOV|MHB schetst dat voor het optreden in het maritieme domein, op de grond, in de lucht en de ruimte, in het informatiedomein en voor een aantal overkoepelende gebieden. Alles vanuit de gedachte van een krijgsmacht die joint, combined en interagency kan optreden.

Nederland onderkent voor zijn veiligheid een drietal taken. Om deze allemaal uit te voeren is een veelzijdig inzetbare krijgsmacht noodzakelijk. De territoriale veiligheid is de eerste prioriteit van de krijgsmacht. Voor wat betreft middelen en mogelijkheden zal bij keuzes, hier dan ook het zwaartepunt moeten liggen.

Bij het bevorderen en herstellen van de internationale rechtsorde (bijvoorbeeld op de zuidflank) streeft Nederland een expeditionaire krijgsmacht na, die gelijktijdig kan optreden in minimaal twee crisisgebieden, in alle fasen van een conflict, in het gehele geweldsspectrum en met een passend voortzettingsvermogen.

Nationaal voorzien wij een diepgaand samenwerken tussen inlichtingendiensten, politie, defensie en beveiligingsbedrijven. Alleen dan kan er een optimale veiligheid voor de Nederlandse burgers worden bereikt.

Voorts zien we een versnelling in technologische ontwikkelingen aankomen. Digitale netwerken, *sensor-shooter* relaties, ontwikkelingen in het cyberdomein, kunstmatige intelligentie zijn gebieden waar we op korte termijn grote stappen kunnen verwachten. De invloed op de systemen en de mens in de krijgsmacht zijn moeilijk te voorspellen. Duidelijk is wel het blijvende belang van de mens om conflicten te kunnen beslechten. Mankracht op de grond, *boots on the ground,* blijven belangrijk. Immers, wat de technologie ook te bieden heeft, het gaat om mensen en menselijk handelen dat moet worden beïnvloed om ander gedrag te bewerkstelligen.

De voorspelde revolutionaire ontwikkeling in technologie betekent zeker dat met steeds minder systemen steeds meer effect kan worden bereikt. Dat wil zeggen dat de krijgsmacht – in vergelijking met de vorige eeuw - het met minder formaties, eenheden en wapensystemen kan doen. Een teruggang naar de omvang van de krijgsmacht ten tijde van de Koude Oorlog is niet aan de orde.

Een visie per taak van de krijgsmacht

In de voorgaande tekst is op grond van een aantal overwegingen een nieuwe ambitie omschreven In dit hoofdstuk zal per grondwettelijke taak de militaire visie worden beschreven die ten grondslag ligt aan de latere beschrijving in bijlages van de benodigde capaciteiten.

Verdediging van het eigen- en bondgenootschappelijk grondgebied
Voor het Europese theater is de Russische territoriale dreiging van belang. Om deze dreiging op hoofdlijnen te kunnen inkleuren gaan wij uit van de officiële Russische doctrine, de ‘Gerasimov doctrine’.

De kern hiervan is dat alle beschikbare middelen van de staat al in ‘vredestijd’ naar behoefte worden ingezet. Denk aan diplomatieke middelen als ambassadeurs en consuls, maar ook aan media, propaganda, vormen van hybride oorlogvoering[6] zoals manipulatie via social media en internet, inzetten van Russische minderheden in andere landen, special forces in burger en cyber warfare, aan economische middelen als handelsbelemmeringen (afsnijden van de gastoevoer b.v.) , dumping, annexatie van grondgebied in samenwerking met de bevolking, zoals in de Krim en ten slotte ‘full scale war’ zoals in oost-Oekraïne en Georgië. Essentieel verschil met het Westen is dat één man (versus 28 lidstaten en evenzovele democratische regeringen en parlementen) dit kan inzetten. Hij kan op- en terugschalen, al naar gelang de evaluatie van de situatie. Aan al deze bedreigingen zullen wij het hoofd moeten kunnen bieden; dat betekent dat wij militair over een ‘war fighting capability’ moeten kunnen beschikken. Om die in het kader van

[6] Militaire Spectator; The Impact of Hybrid Warfare on Traditional Operational Rationale van Elnt van Haaster en Kapitein Roorda.

afschrikking in Oost-Europa te kunnen inzetten, moet de NAVO over middelen beschikken om de 'access denial' maatregelen die de Russen hebben getroffen (luchtafweer boven Oost Europees grondgebied, verschietbare mijnen) te kunnen neutraliseren.

Rusland heeft in de Oekraïne en Syrië laten zien dat zij het gevecht van verbonden wapens en de koppeling met informatie gestuurd optreden en moderne technologieën heeft kunnen maken. Dit heeft geleid tot ware slachtingen onder Oekraïense eenheden en het herkrijgen van het verloren gegane momentum voor Assad.

Aan NAVO zijde zijn hiervoor brigades nodig die het gevecht van verbonden wapens met gebruikmaking van geavanceerde IT toepassingen kunnen voeren. Kenmerk van het toekomstige gevecht is een ongekende beweeglijkheid, mogelijk gemaakt door de informatietechnologie (kennis van de locatie van eigen troepen, vijand, logistieke voorraden), die ook de 'sensor to shooter' informatie voor de artillerie kan genereren. Het belang van de artillerie zal daardoor en door precisiemunitie sterk toenemen. De luchtverdediging zal een deel van de vrijheid van handelen moeten veiligstellen. Ook hier zal een zware nadruk op informatietechnologie en joint en combined samenwerking moeten komen om de benodigde informatie te kunnen verkrijgen via satelliet, AWACS, F-35 en radarsystemen zoals de Smart-L familie.

Hoofdtaak van de NAVO luchtstrijdkrachten is het neutraliseren van de vijandelijke luchtmacht door het aanvallen van vijandelijke vliegvelden, logistieke installaties en het daadwerkelijk op grote afstand, met name ook vanaf eigen grondgebied het gevecht aangaan met vijandelijke vliegtuigen. Ook de onderdrukking van de vijandelijke luchtverdediging is essentieel (tegengaan van de 'access denial' maatregelen van de Russen). Daarvoor zijn vliegtuigen als de F-35 voor nodig (de F-16 kan dit niet). Zo nodig kunnen vliegtuigen voor 'close air support' worden ingezet als aanvulling op de vuursteuncapaciteit van de artillerie, maar het is niet het meest effectieve en efficiënte gebruik van deze dure en beperkt beschikbare wapensystemen. Voor de beweeglijkheid is de Apache een essentieel middel om vijandelijke concentraties tezamen met de brigades aan te kunnen grijpen. Voor de inzet van de luchtmobiele brigade zijn zowel de gevechtshelikopters als de transporthelikopters, een randvoorwaarde.

Gegeven het Europese gebrek aan militaire middelen is de aanvoer van Amerikaanse militaire middelen noodzakelijk om een conflict te kunnen beëindigen of afschrikking te kunnen bewerkstelligen. Daarom is een verdediging tegen ballistische raketten nodig om havencapaciteiten, vliegvelden en grote verkeersknooppunten te beschermen. Daar ligt een taak voor de KM (Luchtverdediging en commando Fregatten), samen met de Patriots van de KL.

Vijandelijke onderzeeboten kunnen ballistische raketten lanceren en de Sea Lines of Communication (SLOCs) bedreigen. Deze onderzeeboten moeten worden bestreden om de aanvoer vanuit de VS zeker te stellen en de aanvoer van b.v. olie te garanderen voor West-Europa. Rusland investeert op dit moment veel in onderzeeboten. Die kunnen het best worden bestreden met stille diesel/elektrische onderzeeboten. Daarom moet er niet alleen geïnvesteerd worden in oppervlakteschepen voor onderzeeboot bestrijding maar ook in onderzeeboten. Daarnaast is er acute dreiging met mijnen tegen onze havens. Een uitgekiende mix van

oppervlakteschepen, UAVs, helikopters, onderzeeboten en mijnenbestrijdingsvaartuigen is essentieel om aan de dreiging op en vanuit zee het hoofd te kunnen bieden.

De Koninklijke Marechaussee verzekert de integriteit van de strijdkrachten, ook onder extreme omstandigheden. Dit kan zijn in een situatie van 'full scale war' maar ook tijdens missies. Missies kunnen alleen succesvol zijn als er een stabiele situatie ontstaat. Dus met name ook op het gebeid van politie, rechterlijke macht, economie etc. In het opleiden en begeleiden van de lokale politie speelt de KMar een essentiële rol

Bevorderen internationale rechtsorde
De politiek bepaalt in welke conflicten er wordt geïntervenieerd en welke middelen er al of niet volgtijdelijk worden ingezet. Een politieke doelstelling met een realistische 'end state, de inzet van een breed scala van vooral niet-militaire middelen en het politiek creëren van voldoende tijd zijn de randvoorwaarden voor succes en het draagvlak voor dit soort missies. Deze geïntegreerde, politiek aangestuurde missies kunnen niet zonder militairen worden uitgevoerd. In een bepaalde fase kan het zwaartepunt zelfs op het militaire optreden liggen, maar een uitsluitend militaire missie is in principe gedoemd te mislukken.

Het militaire optreden in dit soort missies wordt goed getypeerd door 'The three block war'. In dit soort missies worden hoge eisen gesteld aan de professionaliteit en flexibiliteit van militairen. Het ene moment kunnen er sociale patrouilles worden uitgevoerd, terwijl er 'om de hoek' een terroristische aanslag plaatsvindt en na de volgende afslag er sprake kan zijn van 'full scale war'.[7]

In rustige omstandigheden ligt de nadruk op informatievergaring door sociale patrouilles en verwerking van de informatie tot inlichtingen. Eventueel kan door een PRT (Provincial Reconstruction Team) de opbouw in gevaarlijk gebied waar geen NGO's (Non Governmental Organisations) kunnen optreden mede worden ondersteund.

Bij een dreiging of een confrontatie met aanslagen moet er zeer snel kunnen worden opgeschaald van sociale patrouilles naar het aangaan van het gevecht. Het gebruik van 'bermbommen' (IEDs) is intussen wijdverbreid en een tegenstander die opgaat in de bevolking is de regel. Daarom is er behoefte aan genisten, EOD'ers, geneeskundige ondersteuning, *jammers*, drones om inlichtingen te vergaren om niet in een hinderlaag te lopen etc.. Bij langduriger confrontaties en hinderlagen zal er vooral door jachtvliegtuigen en gevechtshelikopters Close Air Support steun verleend moeten worden. Ook de eigen artillerie kan zich mengen in het gevecht.

Het is ook mogelijk dat er direct gevechtscontact ontstaat met grote aantallen strijders. Nederland heeft dit in Chora meegemaakt, de Amerikanen en Engelsen in Helmand. Met alle beschikbare middelen, infanterie, tanks, artillerie, verkenningseenheden, logistiek, luchtsteun, gevechtshelikopters en goede inlichtingen zal een dergelijk gevecht moeten worden beslist. Ook hiervoor geldt dat het gevecht van verbonden wapens volledig moet worden beheerst. Verlies van mensenlevens aan eigen zijde of het martelen/verminken van eigen militairen door de

[7] Amerikaanse generaal Charles Krulak in 'The Three Block War'.

tegenstander kan leiden tot het verlies aan draagvlak in de samenleving. Het gevecht moet daarom met overmacht worden gevoerd.

Van meet af aan is investeren in opleiding en training van de lokale politie en het leger essentieel en de ultieme voorwaarde voor de exit-strategie. Hier moet absoluut het zwaartepunt liggen. Defensie, de KMar inbegrepen, moet over voldoende capaciteiten beschikken om dit te kunnen garanderen.

Bij missies in het kader van piraterij is het essentieel om over goede inlichtingen te kunnen beschikken. Hiervoor zijn onze onderzeeboten essentieel. Oppervlakteschepen zullen de konvooiering voor hun rekening nemen.

Voor de rol van de KMar tijdens missies, zie het gestelde hierboven bij 'Verdediging van het eigen- en bondgenootschappelijk grondgebied'.

Nationale operaties

Voor nationale operaties zijn er drie aandachtsgebieden:

De KMar is hier het belangrijkste krijgsmachtdeel. Zij treedt op in het kader van grensbewaking en vreemdelingentoezicht. Bovendien is zij actief met het bewaken en beveiligen van gebouwen en instellingen. Daarnaast heeft zij haar specifieke inbreng in de Dienst Speciale Interventie (DSI). Daarnaast kan zij op verzoek van de politie, een deel van de politietaken overnemen zoals de inzet van de Mobiele Eenheid.

In de leiding van de veiligheidsregio's zijn militairen opgenomen. Bij problemen die de dagelijkse gang van zaken overstijgen denken militairen mee en wordt er in voorkomend geval gebruik gemaakt van militaire middelen. Defensie kan hier dagelijks (exclusief de KMar) maximaal vierduizend man voor inzetten. Dat gaat van zandzakken vullen en leggen, naar bommen onschadelijk maken, versterking van de grenscontroles, assisteren van de politie bij het zoeken naar verborgen ruimtes, het met warmtebeeld opsporen van graven, branden blussen met helikopters, het inzetten van duikers voor vermiste personen etc.. Maar ook het evacueren van de bevolking bij een dreigende overstroming en het voorkomen van plundering van die gebieden. Daarnaast is het optreden tegen Nucleaire, Biologische en Chemische dreigingen bij Defensie belegd. Bovendien kan Defensie worden opgedragen taken van politie en brandweer over te nemen als deze diensten staken, zoals in Amsterdam een aantal jaren geleden het geval was. Defensie is de enige en ultieme verzekering van de overheid als er nationaal iets mis gaat.

Een derde, nog niet erkende taak is gelegen in het beveiligen van openbare nutsvoorzieningen. De elektriciteitsvoorziening in Nederland is essentieel voor onze veiligheid en onze economie en zou daarom moeten worden beveiligd. Kerncentrales nemen in het kader van de terroristische dreiging een bijzondere plaats in. Zonder de aanlandingen van olie, gas en internet hapert de economie van ons land en onze bondgenoten.

Een vierde aspect is de beveiliging tegen terroristische aanslagen. Die begint bij het verzamelen van informatie die wordt verwerkt tot inlichtingen, om zo de databases van AIVD en MIVD te

vullen en vervolgens mogelijke dreigingen te onderkennen. Onderkende cellen worden uitgeschakeld door de Dienst Speciale interventie (bestaat uit politie, marechaussees en mariniers). Bij gijzelnemingen zijn zij de mensen die uiteindelijk treinstellen, vliegtuigen en gebouwen zullen bestormen.

In Frankrijk en België worden gebouwen en relevante toeristische locaties op grote schaal door militairen beveiligd. Dit geeft een gevoel van veiligheid aan de bevolking, maar de effectiviteit is beperkt en het kost erg veel mankracht en geld. Daarnaast gaat dit ten koste van opleiding en training van de ingezette militairen.

Israël hanteert een ander concept om veiligheid te garanderen. De dreiging met aanslagen is zeer hoog, bestaat al lang en de hoogste graad van alarmering is standaard. Omdat militairen en politie altijd hun wapen dragen, worden aanslagplegers in treinen, op pleinen of in straten dan ook meestal meteen na het eerste contact uitgeschakeld. Een situatie als in Parijs in het Bataclan zou in Israël wellicht minder slachtoffers hebben gekost. In de Israëlische aanpak blijft het geweldsmonopolie van de overheid bestaan. Nadere studie naar de toepasbaarheid van het Israëlische concept in Nederland lijkt geboden.

De stip op de horizon

Al het voorgaande leidt ten slotte tot een beschrijving van een ambitie voor de krijgsmacht die herkenbaar is en uit te leggen aan besluitvormers en bevolking. Uitgangspunten hierbij zijn, zoals in de ambitie is aangegeven, een op basis van lasten (burden sharing) en risico's (risk sharing) eerlijke verdeling van de verdediging van de territoriale integriteit met onze (Europese) bondgenoten. Bovendien op basis van de ambities een berekening van de benodigde capaciteiten voor het handhaven van de internationale rechtsorde. Hierbij is het mogelijk dat er keuzes gemaakt moeten worden. Deze vinden plaats op basis van de prioriteitstelling dat de eerste hoofdtaak meer gewicht heeft dan de tweede hoofdtaak. De nationale taken kunnen evenals de tweede hoofdtaak voor een groot deel uit de middelen voor de eerste hoofdtaak worden betrokken. Daar waar extra capaciteiten nodig zijn zal dit worden aangegeven.

Bijlage A Maritiem domein
Bijlage B Grondgebonden domein
Bijlage C Luchtdomein
Bijlage D KMar
Bijlage E Krijgsmachtdeel overstijgend domein
Bijlage F Personeel

Bijlage A Maritieme domein

Uit een onlangs gepubliceerde Kamerbrief over het verloop van het defensiebudget sinds 1814 blijkt dat opeenvolgende kabinetten de afgelopen decennia tientallen miljarden euro's van het defensiebudget hebben afgeroomd. Dit laatste kan uiteraard niet straffeloos geschieden. Defensie staat aan de vooravond van een modernisering van de krijgsmacht.

Deze is de afgelopen jaren stelselmatig uitgesteldom dat opeenvolgende kabinetten niet genoeg budget ter beschikking hebben gesteld. De gevolgen van de bezuinigingen zijn dagelijks voelbaar en zichtbaar binnen de krijgsmacht. De Landmacht is de afgelopen jaren nagenoeg al zijn 'staal' kwijtgeraakt. De Luchtmacht heeft nog maar een paar van de 213 aangeschafte F-16's operationeel. De Marine is nagenoeg heel haar onderzeebootbestrijdingscapaciteit, de fregatten, mijnenbestrijdingscapaciteit, en Orions, kwijtgeraakt. Defensie heeft de afgelopen jaren 'in het belang van Nederland' een hoge prijs betaald. De opgelopen schade is nog te herstellen maar dan zal er wel snel in de krijgsmacht moeten worden geïnvesteerd.

In deze bijdrage wordt stilgestaan bij de investeringen die de komende decennia op stapel staan bij de Koninklijke Marine. Op dit moment worden deze niet voldoende afgedekt door het defensiebudget dan wel het Defensie investeringsplan (DIP). Als er geen oplossing wordt gevonden voor het budgettaire probleem kan de huidige (budget-) vervangingsproblematiek verstrekkende gevolgen hebben voor de Koninklijke Marine.

De Koninklijke Marine in zwaar weer

Een veel gebruikt adagium voor de Nederlandse marine is 'klein maar fijn'. In kwantiteit behoort Nederland inmiddels tot de kleinere marines maar in kwaliteit kan Nederland nog steeds meevaren in de Champions League. Dit komt echter onder steeds grotere druk te staan omdat er in de periode 2014-2023 met zekerheid geen marineschepen kunnen worden vervangen en instandhoudingsprogramma's (IP) wederom vanuit budgettaire overwegingen minimalistisch worden uitgevoerd. In 2023 zal er dus nog steeds sprake zijn van een kleine marine. Echter, in kwalitatieve zin zal er sprake zijn van langdurige (innovatieve) stilstand. Dit terwijl de militaire maritieme wereld om ons heen snel verandert doordat een groot aantal landen enorm (innovatief) investeren in het maritieme domein. Hoe gaat maritiem Nederland reageren op de veranderende omstandigheden? Wordt er na en periode van langdurige stilstand vanaf 2023 wel geïnvesteerd in de Koninklijke Marine? De GOV|MHB maakt zich grote zorgen: de broodnodige vervangingsprogramma's worden keer op keer uitgesteld en het nut en de noodzaak ervan worden opnieuw ter discussie gesteld. Defensie wordt hiertoe gedwongen omdat het door de politiek ter beschikking gestelde investeringsbudget niet voldoende is om de gecreëerde boeggolf van (uitgestelde) vervangingsprojecten te bekostigen. Het huidige ambitieniveau staat dus onder zware druk.

Investeringsproblematiek Koninklijke Marine

Als er wordt ingezoomd op de huidige investeringsproblematiek en de verwachte ontwikkelingen voor de nabije toekomst kan het volgende worden geconstateerd:

- De vier huidige onderzeeboten bereiken hun End Life of Type (ELOT) in 2025. Als het vervangingsprogramma in 2016 start, kan de eerste boot in 2027 worden geleverd. Als vervanging plaatsvindt in de periode 2027-2030 (het meest optimistische scenario) zijn de huidige onderzeeboten 7 jaar oud. Het is nu moeilijk in te schatten wat dit betekent voor de operationele inzet vanaf 2025: kan je na bereiken van de ELOT nog veilig met onderzeeboten opereren of zijn ze nog maar beperkt of helemaal niet meer inzetbaar? Eén ding is zeker: de exploitatiekosten zullen met het naderen van de ELOT explosief stijgen.
- De twee resterende Multipurpose-fregatten (MFF) bereiken hun ELOT in 2020. Als dit project in 2016 start, kan het eerste schip in 2023/2024 worden geleverd, dus 3 á 4 jaar te laat. Dit project wordt vanwege de eis tot internationale samenwerking binnen de bestaande BENESAM samenwerking met België) opgelopen, waar overigens inmiddels wel besluitvorming over vervanging heeft plaatsgevonden. Bij vervanging in dit scenario zijn de beide fregatten 31 jaar oud. In de wandelgangen wordt echter geopperd de vervanging uit te stellen. Er zijn vier redenen waarom dit niet verstandig is. Ten eerste varen de schepen dan door tot een ouderdom van ruim 30 jaar. Dat is in de huidige veiligheidscontext voor een innovatief technisch hoogwaardig en rijk land onacceptabel, want bij daadwerkelijke inzet hebben de schepen met hun nu al sterk verouderde wapensystemen geen schijn van kans. Daarnaast zal een tweede instandhoudingsprogramma (IP) onvermijdelijk zijn, waarmee de instandhoudingskosten disproportioneel zijn. 'Penny wise, pound foolish' en je kunt dit dan beter toevoegen aan het investeringsbudget. Ten derde zal België haar schepen onafhankelijk van Nederland vervangen waarmee de Belgische Nederlandse Marine samenwerking (BENESAM) onder druk komt te staan. Maar het vierde argument is waarschijnlijk nog doorslaggevender: als Nederland tussen 2002 en 2032, dus dertig jaar lang, geen fregatten bouwt en dus ook geen 'launching costumer' is voor hoogwaardige maritieme technologie, dan is het een illusie om te denken dat Nederland in 2030 nog enige rol van betekenis kan spelen in dit segment. Onze marine 'know how' en een hele industrietak verdwijnen als sneeuw voor de zon. De vraag die dan aan de orde komt is of het vanuit economisch oogpunt voor Nederland van belang is om over een Gouden Driehoek te beschikken. Deze Gouden Driehoek kan de komende jaren de Koninklijke Marine van nieuwe fregatten voorzien en de opgedane ervaringen exporteren naar andere landen zodat hoogwaardige technologische industrie en werkgelegenheid voor Nederland behouden blijft.
- De huidige zes Alkmaar-klasse mijnenbestrijdingsvaartuigen (AMBV) bereiken hun ELOT in 2025. Het beoogde vervangingsprogramma is vertraagd omdat de technologische trend voor Mine Counter Measures (MCM) zich ontwikkelt naar stand off en onbemande systemen. Daarmee wordt het accent verlegd van beschermde bemande platformen naar autonome systemen. Platformen blijven noodzakelijk voor het transport en inzet van de systemen maar de 'HOE' vraag is nu nog niet duidelijk. Vervanging is wel voorzien vanaf 2025, in samenwerking met België, maar is nog niet vastgezet in de plannen. Als vervanging al in 2025-2030 slaagt dan worden de AMBV's op 40/41 jarige leeftijd uit de

vaart genomen. Dat betekent ook voor deze platformen een kostbaar instandhoudingsprogramma.

- Het Landing Platform Dock (LPD) Zr. Ms. Rotterdam bereikt de ELOT in 2028. Ook deze eenheid is dan rond de 25 jaar oud, maar vervanging vanaf dat jaar is twijfelachtig gezien de vertraging in de drie grote programma's die eraan voorafgaan. Uitstel naar na 2030 betekent dat de gehele amfibische capaciteit (2 LPD's, 6 LCU's en 12 LCVP's) moet worden vervangen, wat weer een ongewenst verdringingseffect voor landmachtprogramma's in het investeringsplan heeft.
- De luchtverdedigings- en commandofregatten (LCF) ondergaan vanaf 2017 een instandhoudingsprogramma dat geheel aan het platform en het project langeafstandradar SMART-L wordt besteed, zonder wezenlijk innovatieve verbeteringen van de wapensystemen. Hiervoor is ondanks de significante stijging in het dreigingsniveau (Russische en Chinese hypersone en ballistische raketten) geen budget beschikbaar. Als ook deze schepen 30 jaar mee moeten dan wordt de serie vervangen vanaf 2032. Ook voor dit programma geldt dat verdringing van programma's van andere operationele commando's aan de orde is.
- Naast de bovenstaande eenheden zijn er nog een aantal 'eenlingen' zoals de Pelikaan, Mercuur, Van Kinsbergen en de Hydrografische opnemingsvaartuigen. Ook deze eenheden moeten voor 2034 orden vervangen en zijn dan tussen de 25 en 38 jaar oud. Vanuit Life Cycle Cost perspectief heeft het de sterke voorkeur om het aantal kleine klassen binnen de huidige vloot terug te brengen. Er zal dan ook zeker worden onderzocht in hoeverre deze toekomstige nieuwe schepen qua ontwerp en systemen kunnen aansluiten op de MCM platformen.

Resumerend betekent het dat er 23 marine eenheden moeten worden vervangen in de periode 2023-2035 (12 jaar!). De leeftijd van deze eenheden is dan minimaal 25, soms zelfs 41 jaar. Daar blijft het niet bij, want in dezelfde periode moeten ook de gehele amfibische capaciteit en de vijf duikvaartuigen worden vervangen. De (politieke) focus ligt op de vervanging van de onderzeeboten en de twee Multipurpose-fregatten. De vertraging die deze programma's hebben ondervonden heeft gevolgen voor alles wat er daarna nog moet komen. Zonder visie en realistische budgetreserveringen gaat de Koninklijke Marine onvermijdelijk in zwaar weer komen en zal Nederland op zee gemarginaliseerd worden. Het is voor een maritiem handelsland als Nederland, voor haar welvaart afhankelijk van de zee, onwaardig maar ook onverstandig om niet te kunnen beschikken over een zeemacht die voor haar taak berekend is. Daarnaast betekent dit het einde van de Nederlandse innovatieve technologische hoogwaardige maritieme industrie met bijbehorende kennisinstellingen zoals TNO en MARIN.

Vervangingsbehoefte op korte termijn

De komende maanden zal er een besluit worden genomen over de vervanging van de onderzeeboten, Multipurpose-fregatten en de mijnenbestrijdingsvaartuigen. Dit omdat zoals eerder aangegeven de ELOT van deze eenheden (ruimschoots) is bereikt. In de bijlagen 1 t/m 4, die onderaan deze bijdrage zijn opgenomen, zal hier nader op worden ingegaan.

Wat levert de vervanging van de KM eenheden Nederland op?
Deze vraag wordt te weinig gesteld als het om grote vervangingsprojecten bij Defensie gaat. Dit in tegenstelling tot de vraag 'Wat kost het ons?'. Als Defensie een commercieel bedrijf zou zijn, dan ouden deze twee vragen onlosmakelijk met elkaar zijn verbonden. Militaire projecten voor schepen, liegtuigen en tanks worden 'grote investeringsprojecten' genoemd. Wat zijn de opbrengsten van deze investeringen?

- De eerste opbrengst is de investering in onze veiligheid. Defensie doet dat per definitie. Zoals het ministerie het nu duidelijk durft te zeggen; 'Wij beschermen wat ons dierbaar is'. Beschermen kost geld maar levert ons de vrijheid en veiligheid op zoals we die in het Westen zijn gewend. Voor een groot deel van de Nederlanders is die van onschatbare waarde, al beseffen zij dit (nog) niet voldoende.
- De baten kunnen hoger zijn dan de kosten. Investeren in nieuwe projecten, zoals de aankomende vervanging van onderzeeboten, fregatten en mijnenjagers, kan ook een positief financiële kant hebben. Als de vervangingsprojecten in Nederland worden uitbesteed dan vloeit de investering terug in de Nederlandse economie. Dit laatste wordt vaak over het hoofd gezien. Het is vreemd dat de Tweede Kamer een besluit moet nemen over een 'bruto' investering. De daadwerkelijke of netto kosten zouden ook door het ministerie van Defensie en ministerie van Financiën inzichtelijk moeten worden gemaakt. Het Centraal Plan Bureau moet dit kunnen uitrekenen. Als er miljarden in de Nederlandse economie worden gestopt dan heeft dit effect op het BBP. Zoals Arie Kraaijeveld, voormalige voorzitter van de Stichting Nederland Maritiem Land, vorig jaar in het Marineblad[8] schreef toen hij pleitte voor een Defensie Investeringsfonds: 'Voor elke Euro die men in de M-fregatten stopte heeft men uiteindelijk één euro en vierendertig cent aan belasting terug gekregen.' Hij verwees daarbij naar het rapport 'Marine en marinebouwcluster' uit 2011[9], waarin het verdienmodel van de cluster is uiteengezet. Het hoge rendement komt doordat we in Nederland een unieke vorm van samenwerking kennen waarbij de Marine niet alleen het beste materiaal ter wereld krijgt maar ook de innovaties rijp maakt voor verder verkoop.[10] Die rol van 'launching customer' lijkt op de voortrekkersrol die Appleklanten hebben. Als zij het kopen dan moet het wel goed zijn. De Koninklijke Marine en de Gouden Driehoek doen hetzelfde. Zo worden niet alleen marineschepen verkocht maar dringt de innovatieve technologie ook door in andere delen van de maritieme economie of zelfs de hele samenleving. Doordat de Marine zulke hoge eisen stelt moet het een product van hoge kwaliteit zijn. Aan deze kwaliteit hangt een prijskaartje. Door de samenwerking tussen de overheid en het bedrijfsleven worden de (financiële) risico's gezamenlijk gedragen.

[8] Arie Kraaijeveld, 'Investeringsmodel voor Defensie', in Marineblad (Vol 125) nr. 1, februari 2015.
[9] Dr. Harry Webers, Dr. Ii Pernot en Prof. dr. Chris Peeters, "Marine en Marinebouwcluster – welvaartscreatie en innovatief vermogen", Amsterdam, IOS Press, 2011.
[10] Damen heeft na het bouwen van de Lucht Verdediging- en Commandofregatten en de Ocean-going Patrol Vessels (OPV's) Sigma-klasse schepen aan diverse landen verkocht

- Investeren in duurzaamheid. Investeren in Defensie is ook het zoeken naar oplossingen voor bredere problemen. Het mooiste voorbeeld is de nieuwe Defensie Operationele Energie Strategie, waarin zeer ambitieuze doelen staan voor duurzaamheid. Die staan er niet (alleen) omdat ook de krijgsmacht kan bijdragen aan een beter milieu, maar vooral omdat militaire eenheden er operationeel effectiever door worden. Een eenheid die geen of veel minder fossiele brandstof nodig heeft is minder kwetsbaar. Die is bovendien goedkoper bij inzet en dat is militair strategisch minstens zo belangrijk. Als Defensie marineschepen zou laten bouwen die vijftig procent minder brandstof gebruiken dan worden die niet alleen goedkoper in gebruik en militair minder kwetsbaar. Defensie kan ook als aanjager dienen voor het sneller verduurzamen van onze economie. Vijftig procent reductie is voor de komende generatie schepen misschien al haalbaar. Maar zelfs een streven van vijfendertig procent, als je een beetje voorzichtig van aard bent, overstijgt elke politieke doelstelling van dit moment. Onze Koninklijke Marine, en overigens ook de andere krijgsmachtdelen, kunnen zulke uitdagingen aan. Het is de aard van de krijgsmacht om schijnbaar onmogelijke dingen uit te voeren.
- Investeren in Nederland. Nieuwe marineschepen zijn voorbeelden van innovatief en zelfscheppend vermogen waar we als Nederland trots op kunnen, en willen, zijn. Dat blijkt ieder jaar weer bij de Wereldhavendagen en maritieme evenementen zoals Sail. We krijgen er zelfvertrouwen van. Zr. Ms. Karel Doorman was al afgeschreven voordat zij in de vaart werd genomen en is nu een boegbeeld van een vergaande succesvolle Europese samenwerking. Investeren in de Koninklijke Marine levert veel op: heel veel veiligheid, welvaart, duurzaamheid en vertrouwen. Dat is naast mogelijke financiële return of investment ook ‘return on investment’.

Tot slot

De komende jaren zijn cruciaal voor Defensie. In dit artikel heeft de GOV|MHB aangegeven waar haar zorgen en de pijnpunten voor de Koninklijke Marine liggen. Gezien het huidige volstrekt ontoereikende defensiebudget zullen de komende jaren bij het uitblijven van een echte trendbreuk wederom pijnlijke besluiten moeten worden genomen. Deze zullen uiteindelijk leiden tot het wegbezuinigen van militaire capaciteit. Hierdoor zal het ambitieniveau van de krijgsmacht moeten worden bijgesteld, in een tijdsgewricht waarin de onzekerheden rondom onze veiligheid alleen maar verder toenemen.

Het is daarom tijd om afscheid te nemen van het woord ambitieniveau. Ambitie impliceert een keuzevrijheid die Nederland niet langer heeft. Het gaat vanaf nu om de keiharde noodzaak van het beschermen van onze nationale en bondgenootschappelijke belangen en het garanderen van de veiligheid van onze burgers. Dit vereist politieke daadkracht en leiderschap. Willen we indien de nood aan de man komt kunnen terugvallen op een moderne en goed uitgeruste krijgsmacht, die de Westerse normen en waarden kan verdedigen, dan is er actie nodig in de vorm van een ‘Deltaplan voor Defensie’. Defensie staat, zoals de Algemene Rekenkamer in haar rapport heeft aangegeven, al enige tijd op instorten en er is bij lange na niet genoeg geld beschikbaar om het

huidige materieel de komende jaren adequaat te vervangen. Het is de hoogste tijd voor een meerjarig, kabinetsperiode overstijgend, financieel reddingsplan voor Defensie dat veel voor Nederland gaat opleveren!

Bijlage 1 Maritiem domein - Onderzeeboten

Vervanging van de onderzeeboten vraagt om een grote investering. Onderzeeboten vormen echter een robuust platform en hebben een lange levensduur. De investeringskosten zijn relatief hoog, maar de exploitatiekosten zijn daarentegen weer laag. Hierin schuilt het gevaar dat bij elke keer dat een klasse vernieuwd moet worden de politiek en daardoor de top van Defensie opziet tegen het investeringsbedrag. Deze politieke onzekerheid heeft twee grote risico's. Aan de ene kant zal de defensie-industrie in de tussenliggende periode weinig interesse tonen en geen financiën beschikbaar stellen voor het behoud van kennis en vaardigheden en zal zij zeker weinig aandacht hebben voor innovatie.

In feite ontbreekt nu al de kennis over de drukhuid, zodat het volledig zelfstandig bouwen van onderzeeboten in Nederland niet meer tot de mogelijkheid behoort. Aan de andere kant is door de continue onzekerheid over haar voortbestaan het behouden van een duurzame personele opbouw voor de onderzeedienst een uitdagende opgave geworden. Beide risico's kunnen worden weggenomen door een intensivering van internationale samenwerking, zowel bij de nieuwbouw als tijdens de operationele en materiele exploitatie. Wanneer Defensie na de studiefase een verstandige keuze maakt voor een samenwerkingspartner met recente ervaring met het complexe proces van het ontwerpen en bouwen van onderzeeboten, kan de Nederlandse marinebouwcluster maximaal van diens kennis profiteren en – heel belangrijk voor Nederland – haar eigen relevante kennis inbrengen.

Bedrijven en kennisinstellingen verenigd in het Dutch Underwater Knowledge Centre, onderdeel van de NIDV (Stichting Nederlandse Industrie voor Defensie en Veiligheid), kunnen zo niet alleen een groot aandeel in het ontwerp, de engineering en de bouw van de Nederlandse boten, maar ook in de export van boten naar andere landen hebben, waardoor een duurzaam terugverdienmodel ontstaat.

Bijlage 2 Maritiem domein - Multipurpose-fregatten (MFF)

De Multipurpose-fregatten van de Karel Doormanklasse vormen een belangrijk onderdeel van de basiscapaciteiten van de krijgsmacht. Naast de onderzeeboten zijn deze fregatten (in combinatie met een maritieme gevechtshelikopter) de enige nog resterende onderzeebootbestrijdingscapaciteit van de vloot. Buiten het opereren in het hoogste deel van het geweldspectrum, zet Defensie de MFF multifunctioneel in voor counter drugs operaties en maritieme veiligheidsoperaties, zoals antipiraterij missies. Initieel beschikte de Koninklijke Marine over acht MMF. Als gevolg van bezuinigingen zijn er nog twee MFF overgebleven, waarbij België twee wegbezuinigde M-fregatten heeft overgenomen. De vier ABNL MFF worden in nauwe samenwerking in stand gehouden en gereedgesteld. Inzet gebeurt wel nationaal, tenzij het onder ABNL-vlag is.

De twee huidige Nederlandse MFF (Zr. Ms. Van Amstel en Zr. Ms. Van Speijk), waarvan het ontwerp en de technologie dateert uit de tweede helft jaren 80, zijn in 1993 en 1995 in dienst gesteld en zullen technologisch snel verouderen. Zoals eerder aangegeven zal ondanks de ELOT van 2020 vervanging van de M-fregatten waarschijnlijk niet eerder plaatsvinden dan 2023 en zal het eerste nieuwe fregat pas in 2025 operationeel in dienst kunnen worden gesteld.

Op dit moment wordt de behoeftestelling voor vervanging van de twee MFF geformuleerd. Naar verwachting zal daar dit jaar een besluit over worden genomen. De vervangende capaciteit is primair bedoeld voor de bestrijding van onderzeeboten. Het zal met haar gevoelige sonar veelvuldig op grote afstand van andere schepen opereren en moet zichzelf daardoor actief en robuust kunnen beschermen tegen lucht- en oppervlakte dreigingen en passief tegen mijnendreiging beschermd zijn. De vervanger MFF (VMFF) moet secundair amfibische en MARSOF-operaties kunnen ondersteunen, maar ook maritieme veiligheidsoperaties kunnen uitvoeren en maritieme assistentie kunnen verlenen. Er wordt nu gedacht aan een schip van vergelijkbare grootte als het huidige M-FF met een basisbemanning van ca. 100 personen die, afhankelijk van de missie en taken, modulair tot ca. 170 personen kan worden aangevuld.

Om de operationele bedrijfsvoering met een optimale bemanning te kunnen ondersteunen is een vergaande integratie van systemen nodig. Deze integratie van systemen (clustering op een hoger aggregatieniveau) moet leiden tot een ‘Integrated Mission Management System (IMMS)’ waarin de operationele bedrijfsvoering integraal door de technische bedrijfsvoering wordt ondersteund. De sensoren en wapensystemen dienen operaties in het hele geweldspectrum te ondersteunen, zowel op open zee als in kustwateren. De nadruk zal liggen op onderzeebootbestrijding, waarin het schip met haar combinatie van laagfrequente sonar en maritieme gevechtshelikopter zal zijn gespecialiseerd; daarnaast moet ze fungeren als knooppunt in een veel breder en capabeler maritiem netwerk. Dit vanwege het toegenomen belang van het informatiedomein en de behoefte aan Intelligence Surveillance and Reconnaissance (ISR).

Maar ook in de andere oorlogsgebieden zal de VMFF zelfredzaam moeten zijn. Naast de bemande helikopter ligt opereren met een UAV (Unmanned Aerial Vehicle) vanaf het VMFF in de

lijn der verwachting. Maar ook de Fast Raiding Intercept Special Forces Crafts (FRISC) waarmee het schip zal worden uitgerust, moeten kunnen worden vervangen of aangevuld door onbemande vaartuigen, bediend vanaf de VMFF. Om dergelijke ontwikkelingen te ondersteunen zal het schip sterk modulair worden ontworpen, zodat (deel)systemen redelijk eenvoudig kunnen worden vervangen. Dit betekent dat deze systemen in principe niet wijd vertakt in het schip moeten zitten, maar meer modulair en gecompartimenteerd. Met deze modulaire bouwwijze kan worden bereikt dat het platform een levensduur van ca 25 – 30 jaar kan hebben, maar de (platform-, sensor- en wapen)systemen met de tijd kunnen mee ontwikkelen. Dat is een verstandig uitgangspunt, maar de realisatie hiervan zal de nodige uitdagingen brengen. De huidige financiële kaders van het DIP zijn niet toereikend om de M-FF te vervangen door twee VMFF. Dit terwijl de operationele vraag naar fregatten alleen maar verder toe zal nemen. Om te allen tijde een Nederlands onderzeebootbestrijdingsfregat in te kunnen zetten heeft de Koninklijke Marine op basis van de vierslag (één in onderhoud, één in training tot missiegereed (opwerken), en één op transit naar een missiegebied en één operationeel in een missiegebied) al een behoefte aan 4 VMFF.

Gezien alle andere taken die moeten worden uitgevoerd zijn meer dan 6 VMFF noodzakelijk.

Bijlage 3 Maritiem Domein - Mijnenbestrijding

De huidige mijnenbestrijdingscapaciteit bestaat uit een zestal van de 16 oorspronkelijke mijnenjagers van de Alkmaar-klasse (AMBV), uitgerust met verschillende sonarsystemen om objecten op de zeebodem op te kunnen sporen en vervolgens te neutraliseren of vernietigen. Deze schepen zoeken de zeebodem af met een eigen 'Hull Mounted Sonar' en een vanaf het schip te besturen onderwatervaartuig, ook uitgerust met een sonar. Deze laatste kan in dieper water worden ingezet, in watervolumes met sterke 'laagvorming' werken en vormt een grotere veiligheidsmarge voor het schip. Gevonden onderwaterexplosieven worden geïdentificeerd en geruimd door een 'Single Shot Weapon', bestuurd vanaf het schip of wanneer het veilig is door middel van duikers. De van polyester gebouwde schepen zijn inmiddels meer dan 25 jaar oud en moeten in de nabije toekomst worden vervangen.

Door de snel voortschrijdende techniek ziet de volgende generatie mijnenbestrijdingssystemen er behoorlijk anders uit dan die waar we nu mee werken. Het adagium 'geen mens meer in het mijnenveld' is leidend naast natuurlijk de primaire opdracht de zee vrij van explosieven te kunnen maken. De nieuwe opsporingssystemen zijn nu al voor een groot deel onbemand en autonoom, gebruik makend van onderwater vaartuigen die op grote dieptes, ver van het moederplatform de zeebodem in kaart brengen en mijn-contacten lokaliseren. Ook het identificeren en uiteindelijk ruimen van zeemijnen zal op grotere afstand en onbemand gaan plaatsvinden. Daar mijnenbestrijding afhankelijk is van vele factoren (type zeemijn, bodemsoort, verzanding, diepte, aantal niet-mijn bodemobjecten, stroom, etc.) zal er in de toekomst een toolbox van verschillende sensoren en systemen aangeschaft worden. Deze zijn bij voorkeur modulair inzetbaar vanaf een 'dedicated' moederplatform. Dit moederplatform zal de vervanger worden van het huidige AMBV; groter, flexibeler, modulair uit te rusten en beter in staat om zowel in thuiswateren als expeditionair ingezet te worden.

Bijlage 4 Maritiem Domein – Een voor haar taak berekende zeemacht

De voor Defensie gewenste capaciteiten voor het maritieme domein

Uitgangspunt is dat de krijgsmacht een fair share in bondgenootschappelijk verband levert op financieel (burden sharing) en op het gebied van risico's (risk sharing).

De KM opereert ver van huis, vaak in gebieden met politieke onrust. Bij uitstek geschikt om vroegtijdig informatie te verzamelen om een juist beeld op te bouwen van de situatie.
En, indien nodig afhankelijk van de dreiging direct in te kunnen grijpen. De fregatten zowel als de onderzeeboten beschikken hierbij over de benodigde escalatiedominantie.

- 4 Onderzeeboten.

- 12-16 Fregatten om te kunnen opereren over meerdere assen.

- 2e bevoorrader/tanker
  Met Zr. Ms. Karel Doorman beschikt de Koninklijke Marine over één bevoorrader/tanker. Het langdurige motorprobleem van de Doorman toont eens te meer aan dat de KM zeer kwetsbaar is op dit gebied. De Doorman is een uniek schip dat binnen de NAVO voor meerdere doeleinden kan worden ingezet. Het ligt voor de hand dat zij gezien haar unieke (niche) capaciteit niet vaak beschikbaar zal zijn voor de bevoorradingstaak op zee.

- Amfibische capaciteit
  Met Zr. Ms. Karel Doorman, Zr. Ms. Rotterdam en Zr. Ms. Johan de Witt beschikt de Koninklijke Marine over drie schepen die kunnen worden ingezet voor zowel seabasing als amfibische operaties. Met uitbreiding van de maritieme helikopters en landingsmiddelen kan er een aanzienlijke optimalisering plaatsvinden op het gebied van troepenverplaatsing alsmede materieel logistiek.

- 8 mijnenbestrijdingsvaartuigen als moederplatform voor onbemande (autonome) subsystemen voor mijnenbestrijding en ISR capaciteit.

- Land Attack Capability (lange afstand precisie geleide munitie, Tomahawk missiles en Rail-gun)

- Volledige Ballistic Missile Defense capaciteit. De KM heeft beschikking over uitstekende sensoren (i.h.b. de gemodificeerde SMART-L radar op de LCF's) voor het volgen van (intercontinentale) ballistische raketten. De bestrijding daarvan is mogelijk met de Standard Missile 3, die vanaf een fregat kan worden afgevuurd.

- 2 mariniersbataljons; die zodanig zijn gedimensioneerd dat ze volledig zelfstandig een missie kunnen uitvoeren.

- Fleet Marine Squadrons; ter ondersteuning van de diverse maritieme taken zoals Boardingoperaties, Vessel Protection Detachement en taken in de andere landen van het Koninkrijk (CARIB)
- Een Maritime Battlestaff (MBS) (staf die een maritieme eenheid van brigade-equivalent kan aansturen voor operaties op en vanaf zee).

- Aanwezigheid op Noordzee en CARIB voor veiligheids- en hydrografische taken.

- Maritieme Patrouille vliegtuigen
  Maritieme Patrouille vliegtuigen kunnen een enorme bijdrage leveren binnen het informatie, patrouille en verkennings- (ISR) domein. Doordat steeds meer landen hun vloot moderniseren met onderzeeboten wordt de dreiging van onderzeeboten navenant groter. De KM heeft door de bezuinigingen van de afgelopen jaren nagenoeg heel haar onderzeebootbestrijdingscapaciteit verloren. Gezien het belang van veilige 'Sealines Of Communication' voor de Nederlandse en Europese economie zal ook Nederland weer moeten gaan investeren in zijn onderzeebootbestrijdingscapaciteit. Naast de nieuwe fregatten, onderzeeboten en maritieme NH-90's zou de aanschaf van MPA's het plaatje completeren. MPA's zijn in tegenstelling tot de hierboven genoemde capaciteiten in staat om langdurig op grote afstand van de basis grote oppervlakten te onderzoeken op aanwezigheid van onderzeeboten. Daarnaast kunnen deze vliegtuigen, uitgerust met de moderne IT en communicatiesystemen een belangrijke rol spelen binnen het strategische informatiedomein.

Bijlage B Grondgebonden domein

De voor Defensie gewenste capaciteiten voor het gronddomein

Uitgangspunt is dat de krijgsmacht een fair share in bondgenootschappelijk verband levert op financieel (burden sharing) en op het gebied van risico's (risk sharing).

Voor inzet ten behoeve van missies wordt het kunnen optreden in een vierslag vanaf Battle Group (manoeuvrebataljon) niveau en lager nagestreefd. Indien dit divergeert met het eerste uitgangspunt dan gaat, zoals wij al gesteld hebben in de ambitie, het principe van fair share boven het uitgangspunt voor missies.

Het landgevecht is een gevecht van 'verbonden wapens'. Elk wapensysteem of ondersteunende dienst speelt daarin zijn eigen noodzakelijke rol voor een effectief optreden. Wegsnijden van functionaliteiten en het niet met elkaar geoefend en getraind hebben verzwakt in ernstige mate de slagkracht van het geheel. De brigade is de samenbundelende organisatie met een staf die al deze kwaliteiten op elkaar afstemt om een maximaal rendement te bereiken. Het 'geheel is veel meer dan de som van de samenstellende delen'.

Bouwstenen:

- 1 *Land Component Command /Duits Nederlandse legerkorps,* overigens samen met andere bijdragende landen. Dit Is ook de trainingsstaf voor Nederlandse en Duitse brigades en divisies.
- 4 brigade-/korpsstaven (inclusief staf NLMARFOR). Bij missies de gebiedscommandant. Bij nationale taken de counterpart van de veiligheidsregio's en trainingsstaf voor bataljons en zelfstandige compagnieën.
- 12 infanteriebataljons (3 luchtmobiel, 3 gemechaniseerd, 3 gemotoriseerd, 1 ranger,2 marinier[11]). Bij missies de kerncapaciteit voor 'The Three Block War'. Nationaal; beveiligen burgers in winkelcentra etc. Deel van de 4.000 man 'Civiel Militaire Samenwerking' (CMS) capaciteit. Verder aangeduid als CMS capaciteit.
- 6 tankeskadrons. Bij missies 24/7 continue vuursteun met directe richting. Inzet nationaal; het personeel is deel CMS capaciteit.
- 4 verkenningseskadrons (waarvan 1 in het JISTAR-commando). Inzet t.b.v. missies: inlichtingen vergaren langdurig en op grote afstanden. Inzet nationaal: deel van de 4.000 man CMS.
- 10 vuursteunbatterijen inclusief vuurleidingcapaciteit, Pantserhouwitsers (4), Himars (raketten op wielvoertuigen) (6). Door de ontwikkelingen in sensoren en Informatie

[11] Zie verdere uitwerking maritiem domein

technologie (IT) ligt hier het toekomstige zwaartepunt in het optreden met verbonden wapens. Inzet t.b.v. missies: beperkte inzet, een of twee pelotons of zelfs een enkel stuk. Inzet nationaal: deel van de 4.000 man CMS.

- 12 compagnieën zware mortieren, per infanterie bataljon een compagnie. Mortieren komen door hun veel steilere baan bijna recht omlaag vallen en zijn daardoor veel gevaarlijker voor uitgestegen infanterie. Inzet t.b.v. missies: zelfde taak als de infanterie eenheden. Inzet nationaal: deel van de CMS.

- 1 luchtverdedigingscommando met 3 Patriot batterijen, 2 Stinger batterijen, 2 CRAMM batterijen, 2 Stinger/AMRAAM batterijen. Lage dreiging (in de atmosfeer) tegen ballistische raketten (KM hoge dreiging via de ruimte inkomende raketten) en dreiging van vijandelijke vliegtuigen tegen eenheden van de KL. Inzet t.b.v. missies: ondersteunende taken. Inzet nationaal: luchtverdediging bij belangrijke congressen zoals de Nucleaire top. Deel van de 4.000 man CMS.

- 3 geniebataljons met ieder 4 geniecompagnieën, inclusief CBRN-capaciteit. Zij maken eigen beweging mogelijk (doorbreken mijnenvelden b.v.) en stoppen de bewegingen van de vijand (leggen van mijnenvelden/versperringen etc.). Inzet t.b.v. missies: bouwen van kampementen en beveiligen tegen bermbommen. Inzet nationaal; beveiligen bij rampen/aanvallen op het gebied van Chemische, Biologische, Radioactieve en Nucleaire aanvallen (CBRN). Ondersteunen politie bij zoeken van drugs, geld etc..

- 3 verbindingsdienst bataljons met ieder 4 compagnieën. Zij leveren stabiele verbindingen en de gegevens overdracht tussen de diverse sensoren en het Jistarc, staven en shooters. Inzet t.b.v. missies: backbone van de verbindingen. Inzet nationaal: deel van de 4.000 man CMS.

- 3 bevoorrading- en transportbataljons met ieder 4 verzorgingscompagnieën. Op de juiste locatie, op het juiste tijdstip en onder levensbedreigende omstandigheden het leveren van o.a. munitie. Main target voor vijandelijke vliegtuigen en artillerie. Inzet t.b.v. missies: zie hoofdtaak, meest uitgezonden eenheden KL. Inzet nationaal: evacuaties en deel van de 4.000 man CMS.

- 2 geneeskundige bataljons met ieder 4 geneeskundige compagnieën. Inzet t.b.v. missies: leveren geneeskundige ondersteuning aan eigen eenheden, partners en burgerbevolking daar waar NGO's (nog) niet kunnen komen. Inzet nationaal: optreden bij medische calamiteiten zoals de Bijlmerramp.

- 1 herstelbataljon met 4 herstelcompagnieën. Deel van het gevecht van verbonden wapens o.a. battle damage repair. Inzet t.b.v. missies: zeker stellen bedrijfszekerheid van voertuigen, wapensystemen maar ook de wasmachines op het kamp. Inzet nationaal: deel van de 4.000 man CMS.

- 6 compagnieën beveiligen kern- en elektriciteitscentrales. Alleen nationale inzet is voorzien.
- Infanteristen in diepgaande samenwerking met beveiligingsbedrijven tegen terroristische dreigingen in winkelcentra, stadions, schouwburgen etc..

Bijlage C Luchtdomein

De voor Defensie gewenste capaciteiten voor het luchtdomein

Uitgangspunt is dat de krijgsmacht een fair share in bondgenootschappelijk verband levert op financieel (burden sharing) en op het gebied van risico's (risk sharing).

Voor inzet ten behoeve van missies wordt het kunnen optreden in een vierslag nagestreefd. Indien dit divergeert met het eerste uitgangspunt dan gaat, zoals wij al gesteld hebben in de ambitie, het principe van fair share boven het uitgangspunt voor missies.

- 57 jachtvliegtuigen. Backbone van de luchtverdediging en van het verkrijgen en behouden van de vrijheid van handelen voor de grondstrijdkrachten. De F-35 is het eerste en enige toestel dat alle zes taken die daarvoor nodig zijn kan uitvoeren, inclusief close air support ter ondersteuning van het grondoptreden. Inzet t.b.v. missies: het ultieme middel om met een laag risico profiel een hoge impact te krijgen zoals nu in Irak en Syrië. Inzet nationaal: ter ondersteuning van de politie bij het vinden van personen, milieu delicten etc..

- 30 gevechtshelikopters. Deel van het gevecht van verbonden wapens van de landmacht. Vluchtbeveiliger van de luchtmobiel Brigade en het zwaarste en meest flexibele pantserbestrijdingsmiddel van die brigade. Inzet t.b.v. missies: grondsteun t.b.v. Nederlandse en buitenlandse eenheden landeenheden en informatiemiddel over het naleven van gesloten akkoorden. Inzet nationaal: deel van de 4.000 man Civiel Militaire Samenwerking (CMS).

- 8 drones. Randvoorwaardelijk voor de informatie voor de staven van de Joint Task Forces om het gevecht te kunnen voeren. Inzet t.b.v. missies: een van de belangrijkste sensoren voor Jistarc. Inzet nationaal: te gebruiken voor AIVD, MIVD en Centrale Recherche Informatiedienstrecherche (CRI).

- 6 transportvliegtuigen. In bondgenootschappelijk verband kunnen beschikken over strategische mobiliteit, zoals het snel inzetten van eenheden in Polen of in de Baltische staten teneinde op de juiste tijd en plaats afschrikking te bewerkstelligen. Inzet t.b.v. missies: het verplaatsen naar inzet gebieden van eenheden en de aflossing en bevoorrading van deze ingezette eenheden. Inzet bij internationale rampen zoals aardbevingen.

- 40 transporthelikopters (20 x Chinook en 20 NH 90). Deel van het gevecht van verbonden wapens van de Landmacht. Het inzetmiddel van de luchtmobiele brigade in samenwerking met de Apaches. Inzet t.b.v. missies: (logistiek) ondersteuning/inzetten van eenheden op grote afstand en gewonden afvoer. Inzet nationaal: bij rampen zoals overstromingen, bosbranden, het luchttransportmiddel

- 10 NATO Frigate Helikopters NH 90. Zijn gestationeerd op de schepen voor onderzeebootbestrijding en logistieke taken. Inzet t.b.v. missies: een van de belangrijkste sensoren voor het vinden van piraten. Inzet nationaal: conform transporthelikopters.
- 3 Multirole tankvliegtuigen. In bondgenootschappelijk verband langdurig onze luchtverdedigingscapaciteit F-35 kunnen inzetten. Inzet t.b.v. missies: vliegtuigen langdurig/uren in een afwachtingsgebied kunnen laten vliegen tot er inzet mogelijk of nodig is.

Bijlage D KMar

De Koninklijke Marechaussee, als het erop aankomt

Algemeen

De Koninklijke Marechaussee (KMar) waakt over de veiligheid van de Staat, in Nederland en ver daarbuiten. Zij beschermt en beveiligt reizigersstromen, personen en gebouwen. Zo maakt de KMar het vrij en ongestoord functioneren van onze democratie en economie mogelijk. De KMar bewaakt de grenzen, regeringsgebouwen, de Nederlandse bank, de luchthavens, bedreigde maatschappelijke instellingen en waakt over de integriteit van de krijgsmacht. Dat doet zij zowel in Nederland als daarbuiten. De KMar is onderdeel van de krijgsmacht en dus naast de Koninklijke Marine, Landmacht en Luchtmacht één van de operationele commando's van Defensie. De KMar is daarmee een gendarmerieorganisatie, een politieorganisatie met een militaire status. Waar andere operationele commando's zich kenmerken door een focus op gereedstelling en oefening voor het uitvoeren van missies, is de Koninklijke Marechaussee door de aard van haar taken elke dag volledig operationeel ingezet. De KMar wordt centraal aangestuurd en is in staat flexibel en daadkrachtig op te treden, ook in het hogere geweldsspectrum en onder zware omstandigheden.

De actualiteit

Hoewel alle taken van de KMar elke dag worden uitgevoerd eisen op dit moment drie ontwikkelingen prominent de aandacht op. Ten eerste de terrorismedreiging van bijvoorbeeld ISIS. De daarmee gepaard gaande taken vragen voortdurende alertheid en waakzaamheid van de organisatie. Ten tweede de migratie-problematiek (in de volksmond: de 'vluchtelingenstromen') aan de buitengrenzen van Europa, binnen het Schengengebied en ook in Nederland en de daarmee gepaard gaande problematiek rond mensensmokkel en veiligheid. Als laatste is er de groei van de Nederlandse luchthavens en de daarmee gepaard gaande extra behoefte aan grensbewaking en grenspolitietaken, waarbij voortdurend de balans tussen mobiliteit en veiligheid moet worden gevonden.

Deze drie ontwikkelingen leiden ertoe dat de behoefte aan inzet van de KMar fors is toegenomen. Er wordt een zwaar beroep gedaan op de wendbaarheid, flexibiliteit en aanpassingsvermogen van de KMar-organisatie. Zo is de bewaking en beveiliging van een aantal vitale objecten zoals de Tweede Kamer, ministeries en kwetsbare maatschappelijke instellingen als nieuwe taak toegewezen aan de KMar. Hiertoe is de KMar in 2015 gestart met het opzetten van zes pelotons Hoog Risico Beveiliging. Eind deze zomer zijn deze pelotons volledig operationeel.

Voor de controle van de migratiestromen is het Mobiel Toezicht Veiligheid op de binnengrenzen sinds het begin van de migratiecrisis stapsgewijs steeds verder geïntensiveerd om illegale migratie tegen te gaan en mensensmokkel te bestrijden. Aan de Europese buitengrens in Griekenland zijn met datzelfde doel Border Security Teams ingezet.

Doordat de KMar elke dag volledig operationeel is ingezet, betekenen zulke veranderingen in de inzet van de organisatie dat er keuzes gemaakt moeten worden in taken: elke medewerker is immers maar één keer inzetbaar. Aan de kwaliteit van de taakuitvoering kan de Koninklijke Marechaussee. om voor de hand liggende, redenen geen concessies doen. Met als gevolg dat de capaciteit van de organisatie onder druk staat en de neiging ontstaat naar overvraging. Samen met haar partners in de veiligheidsketen én met steun van andere diensten waar dat kan, zet de KMar momenteel alle zeilen bij om aan de huidige vraag te kunnen voldoen.

Naar nieuwe oplossingen

Eén van de belangrijkste sterktes van de Koninklijke Marechaussee is altijd haar flexibiliteit geweest: de organisatie en haar medewerkers zijn in staat om in korte tijd urgente veiligheidsvraagstukken op haar vakgebieden het hoofd te bieden. Niet voor niets profileert zij zich al jaren met de slogan 'als het erop aankomt'. Deze rol moet de KMar ook in de toekomst waar kunnen blijven maken. Ervoor zorgen dat de organisatie ook in de toekomst dáár is waar het erop aankomt vraagt het langdurige commitment van alle betrokkenen. Niet alleen van de KMar en haar medewerkers, maar ook van de gezagen die de taken aansturen, het beheer dat deze taken mogelijk maakt, de politiek en publieke en private partners. De Koninklijke Marechaussee heeft de afgelopen periode laten zien daarbij - in overleg met alle partijen - o*ut of the box* te durven denken over nieuwe samenwerkingsverbanden en werkwijzen. Die denkwijze moet de komende jaren voorgezet worden over drie dimensies. Als eerste is er veiligheid vanuit identiteit; het opereren vanuit de kernwaarden en -taken van de organisatie in het veiligheidsdomein. Als tweede veiligheid vanuit complementariteit: vanuit de eigen rol samenwerken met alle publieke en private partners in het veiligheidsdomein. Ten derde veiligheid vanuit flexibiliteit: het leveren van een adequate respons op de actuele vraagstukken, zonder vertragende bureaucratie.

Structurele oplossingen noodzakelijk

Zoals hierboven geschetst trekt niet alleen de huidige actualiteit rond terrorisme en migratie naar verwachting langdurig een zware wissel op de organisatie, maar ook de structurele situatie die is ontstaan dankzij de onverwacht snelle groei van de Nederlandse luchthavens. Wat daarvoor nodig is, zijn structurele oplossingen.

Informatie gestuurd Optreden

De Koninklijke Marechaussee heeft enige jaren geleden reeds besloten om Informatie gestuurd Optreden als basis van haar totale operatie te nemen. Hiervoor is begonnen met het oprichten van een Landelijk Tactisch Commando, dat landelijk de gehele operatie aanstuurt. Hierdoor kan de KMar haar capaciteit inzetten waar deze het hardst nodig is. Deze inzet trekt echter wel een grote wissel op het personeel en capaciteiten elders in het land.

Technologische ondersteuning
Het toenemende belang van informatie vraagt om goede technologische ondersteuning in de taakuitvoering en t.b.v. de informatiepositie. Mens en techniek moeten elkaar naadloos aanvullen. Met name ICT-vernieuwingen spelen daarbij een prominente rol.

Evenwicht tussen inzet en capaciteit
De ruimte om door middel van het herprioriteren van de bestaande capaciteit te voldoen aan de nieuwe taken is vrijwel uitgeput. Dat vraagt om een nieuw evenwicht tussen gevraagde inzet en beschikbare capaciteit, zowel personeel, materieel en financieel.

Wet- en regelgeving
Aanpassing van wet- en regelgeving: Er dient een duurzame, geactualiseerde juridische basis te komen voor inzet in de huidige tijdgeest, bijvoorbeeld een wetswijziging van de Politiewet w.b. de structureel geworden HRB[12]-taak en de implicaties van het V&J-programma "Versterking Prestaties Strafrechtketen".

Voor al het bovenstaande is het essentieel dat de benodigde middelen beschikbaar worden gesteld. Wanneer de behoefte aan en de taken van de Koninklijke Marechaussee groeien, heeft dat directe gevolgen voor de capaciteit van de KMar. Het zijn turbulente tijden en in die turbulentie is het nodig om dat wat voorzienbaar is en structureel geborgd kan worden zo snel mogelijk op te lossen, zodat de flexibiliteit voor nieuwe veiligheidsvraagstukken blijft.

[12] HRB: Hoog Risico Beveiliging van daartoe aangewezen vitale objecten.

Bijlage E Krijgsmachtdeel overstijgende capaciteiten

De voor Defensie gewenste capaciteiten voor krijgsmachtdeel overstijgende capaciteiten

Uitgangspunt is dat de krijgsmacht een fair share in bondgenootschappelijk verband levert op financieel (burden sharing) en op het gebied van risico's (risk sharing).

Voor inzet ten behoeve van missies wordt het kunnen optreden in een vierslag nagestreefd. Indien dit divergeert met het eerste uitgangspunt dan gaat, zoals wij al gesteld hebben in de ambitie, het principe van fair share boven het uitgangspunt voor missies.

- 1 JISTAR-Commando met voldoende gevulde eenheden voor een constante ondersteuning . Het levert de informatie voor de besluitvorming op nationaal niveau en voor de staven van KM, KL en Klu. Het maakt het gevecht van verbonden wapens mogelijk. Inzet t.b.v. missies: geavanceerde inlichtingen voor zowel landelijk niveau (Mali, informatie t.b.v. de besluitvorming van de Hoge Vertegenwoordiger van de VN) als t.b.v. alle ontplooide eenheden. Inzet nationaal: het kan de AIVD, MIVD en CRI ondersteunen.

- 1 Civiel Militair Interactie Commando met voldoende modules voor constante ondersteuning, inclusief psysops-modules. Ondersteund met civiele specialisten op alle gebieden zodat b.v. een continue bevoorrading van elektra en water voorziening voor Defensie maar ook voor de bevolking ter plaatse gegarandeerd wordt. Inzet t.b.v. missies: leveren van steun op alle civiele gebieden op die momenten en plaatsen waar NGO's nog niet aanwezig en of ontplooid zijn. Inzet nationaal: bij rampen op het Nederlands grondgebied.

- 6 Special Forces compagnieën, 1 HQ SOF (inclusief NL MARSOF). Deel van het gevecht van verbonden wapens. Het uitvoeren van speciale operaties diep in vijandelijk gebied en tegen vijandelijke havens. Belangrijke schakel in overgangsgevechten zoals bij hybride oorlogvoering. Missies, het terughalen van Nederlandse burgers uit crisisgebieden, het optreden diep in vijandelijke gebieden. Nationaal, back up van de Dienst Speciale Interventie.

- EODD (huidige samenstelling). Inzet t.b.v. missies: opsporen en ruimen van (berm)bommen. Inzet nationaal; dagelijks zoeken naar en ruimen van in de grond aanwezige explosieven. Explosieven gemaakt door terroristen en burgers onklaar maken.

- 1 Cyber Commando dat beschikt over specialisten en hardware om in *cyberspace* op te treden (offensief en defensief). Veiligstellen van onze Informatie Technologie (IT) integriteit en het actief aanvallen van de IT van de tegenstander. Inzet nationaal: in samenwerking met overheid en bedrijfsleven de bedrijfszekerheid en bedrijfsveiligheid van onze nationale IT veiligstellen.

Bijlage F Deltaplan Personeel

Woensdag 18 mei 2016: Verantwoordingsdag. De dag waarop alle ministeries verantwoording afleggen over de financiën en het gevoerde beleid van 2015. De Algemene Rekenkamer haalt in haar jaarlijkse onderzoek opnieuw stevig uit naar het ministerie van Defensie. Ontluisterend zijn de tekortkomingen die de Rekenkamer heeft aangetroffen bij Defensie. Minister Hennis meldt in haar jaarverslag dat Defensie voor het eerst niet volledig kan voldoen aan de doelstelling om het Nederlandse en bondgenootschappelijke grondgebied te verdedigen.

Op het personeelsgebied is het al niet veel beter gesteld. Al vijf jaar op rij lukt het Defensie niet om het aantal benodigde militairen binnen te halen en te houden. De werving blijft achter en het defensiepersoneel vertrekt vaak voortijdig. Ook bij de reservisten zijn deze ontwikkelingen zichtbaar. Niet alleen de aantrekkende arbeidsmarkt is hiervoor verantwoordelijk, maar ook toenemende berichtgevingen over geldgebrek en achterblijvende investeringen bij Defensie. In deze bijdrage gaat de GOV|MHB in op de benodigde personele maatregelen bij Defensie. Zoals de minister reeds meerdere malen heeft aangegeven is het personeel van Defensie de meest waardevolle capaciteit. Hierbij is het van belang om deze waardevolle capaciteit zo goed mogelijk invulling te laten geven aan de opgedragen taken. Professioneel en gemotiveerd personeel dat goed opgeleid en getraind is vormt de randvoorwaarde waarin Defensie moet voorzien. Dit houdt in dat ook gekeken moet worden naar de arbeidsvoorwaarden die het personeel geboden wordt teneinde die randvoorwaarde te kunnen bereiken. De benodigde maatregelen zullen worden behandeld aan de hand van respectievelijk de instroom, doorstroom en uitstroom.

Instroom

In 2015 realiseerde Defensie slechts 86 procent van de totale aanstellingsopdracht. Vooral bij technische en andere specialistische functies was sprake van structurele onderrealisatie. Alleen de Koninklijke Marechaussee wist het benodigde aantal personeel te werven. Voor een deel ligt dit in het feit dat het imago van Defensie als werkgever nog steeds te wensen over laat. Bij een onderzoek naar hoe het Nederlandse publiek Defensie als werkgever beoordeelt gaf minder dan de helft van de ondervraagden aan Defensie een aantrekkelijke werkgever te vinden. De belangrijkste redenen dat Defensie als aantrekkelijk werkgever werd gezien waren de goede opleidingsmogelijkheden en een het hebben van een vaste baan. Het zijn echter vooral deze twee aspecten die steeds meer onder druk zijn komen te staan door jarenlange bezuinigingen en reorganisaties. Als onaantrekkelijk werden de bezuinigingen en het risico/gevaar genoemd. Als de instroom van de afgelopen drie jaar vergeleken wordt met de uitstroom dan vertrekken er jaarlijks circa 1500 mensen meer dan dat er in dat jaar instromen. Hoewel Defensie telkens zegt te verwachten dat de instroom toeneemt is de GOV|MHB minder positief gestemd. Sterker nog, een groeiende arbeidsmarkt gecombineerd met een opeenstapeling van negatieve berichten over Defensie lijken het probleem alleen maar groter te maken de komende jaren.

- Mogelijkheden voor ontwikkeling
  Zoals reeds aangegeven blijkt uit onderzoek dat de opleidingsmogelijkheden een van de

belangrijkste redenen is waarom Defensie als aantrekkelijke werkgever wordt gezien. Juist deze opleidingsmogelijkheden worden door geldgebrek maar ook door gebrek aan beschikbare tijd steeds minder. De invloed op de werving en instroom zal hierdoor aanzienlijk zijn, met alle gevolgen van dien. Er moet meer geld beschikbaar worden gesteld voor opleidingen en dit moet als een persoonlijk budget beschikbaar zijn voor het personeel. In dat geval zijn de opleidingsmogelijkheden van het personeel niet afhankelijk van de financiële ruimte binnen de organisatie in een bepaalde periode.

- Positieve publiciteit, jezelf verkopen
  Steeds vaker komt Defensie negatief in het nieuws door de voortdurende bezuinigingen, de lage gereedheid, het gebrek aan (na)zorg voor het personeel, enz.. Deze negatieve publiciteit heeft zijn weerslag op de interesse binnen de samenleving voor een baan bij Defensie. Zeker specialistische en technische functies, waar de concurrentie met de arbeidsmarkt al groot is, zullen hierdoor nog minder goed gevuld raken. Defensie moet zorgen dat er een eerlijke boodschap naar buiten wordt gebracht als er knelpunten zijn en moet de positieve berichten meer benutten om het negatieve beeld te verbeteren.

Doorstroom

Personeel in fase 2 van het Flexibel Personeel Systeem (FPS), na het aflopen van de initiële dienverplichting, ontvangt normaliter drie jaar voor de leeftijd van 35 (afhankelijk van de maximale doorlooptijd in de rang) het besluit of het kan doorstromen naar fase 3 en een vaste aanstelling krijgt. Van de 13.000 militairen die in fase 2 van het FPS zitten zijn er in 2015 333 naar fase 3 doorgestroomd. Dit is slechts 2,5 procent van het totaal in FPS 2 en maar de helft van de beschikbare ruimte. De beperkte mogelijkheden om door te stromen naar een vaste aanstelling in FPS 3 leiden ertoe dat personeel ruim voor het doorstroombesluit al de organisatie verlaat. Dit resulteert in hoge opleidingskosten, omdat er weer nieuw personeel aangetrokken moet worden.

- Toekomstperspectief personeel
  Om jong, opgeleid en gemotiveerd personeel te krijgen en te behouden zal er voor dit personeel ook perspectief op doorstroming en ontwikkeling moeten zijn. De problemen in de bovenbouw van Defensie, waar in de hogere rangen van de officieren en onderofficieren nog steeds overtolligheid bestaat, moeten niet worden opgelost door de doorstroom van jong personeel te beperken. De oplossing moet worden gezocht daar waar de problemen bestaan, namelijk in de bovenbouw van de organisatie.
- Empathie organisatie in onbalans
  De kracht van de defensieorganisatie ligt in zijn loyaliteit naar elkaar en de organisatie, ligt in de kameraadschap en de daaruit voortvloeiend "can-do"-mentaliteit: ondanks bezuinigingen en daardoor minder capaciteit en minder middelen, toch het werk ten uitvoer brengen. Deze 'can-do'-mentaliteit aan de kant van het personeel wordt de laatste jaren in steeds mindere mate vanuit de organisatie met dezelfde loyaliteit en kameraadschap beantwoord. Steeds vaker wordt vanuit een bedrijfsmatige bril naar het personeel gekeken. Persoonlijke omstandigheden of uitzonderingen wegen steeds minder zwaar. De empathie van de organisatie neemt steeds verder af. 'De computer zegt nee' is

een veelgemaakte opmerking bij Defensie en leidt tot frustratie en onbegrip. Dit leidt nu al tot het sterk juridificeren van verschillen van inzicht. Op den duur zal dit ook onafwendbaar leiden tot een vermindering van het vertrouwen in de organisatie en mogelijk zelfs tot afname van de 'can-do-mentaliteit' van het personeel. Defensie zal zich moeten inspannen om de balans tussen de bedrijfsvoering en het personeel terug te vinden. De cultuur, de sterke kant van Defensie, dreigt nu teloor te gaan.

- Omgang met reservisten
  Defensie heeft ook bij de reservisten steeds meer moeite om voldoende personeel te werven. Ook de uitstroom wordt steeds groter. De bezuinigingen op de inzet van reservisten werd duidelijk zichtbaar in 2015, toen de Landmacht besloot om reservisten niet meer op te roepen. Reservisten die al afspraken hadden gemaakt met hun werkgever of die al rekening hielden met een inzet werden op het laatste moment niet opgeroepen, wat tot veel frustratie en onbegrip leidde. Ook wordt het geldgebrek bij de opleiding en training van reservisten en bij de beschikbaarheid van materieel en munitie pijnlijk zichtbaar. Defensie wil de komende jaren de inzet van reservisten gaan uitbreiden. Een brede discussie is gaande over de exacte invulling van reservisten bij Defensie. Om de vulling van deze toenemende inzet te realiseren zal Defensie meer inspanningen moeten leveren om met de werkgevers van de reservisten samen te werken, voldoende opleiding en trainingsmogelijkheden beschikbaar te stellen en duidelijke afspraken te maken over inzet.
- Vulling
  De afgelopen jaren is de vulling van het militaire personeel zo rond de 93 procent, waarbij er een lichte stijging zichtbaar is. Dit heeft voornamelijk te maken met het afbouwen van de (organieke) arbeidsplaatsen als gevolg van de grote reorganisatie in 2011. De afbouw van het aantal arbeidsplaatsen is echter voor het overgrote deel achter de rug en de instroom blijft zoals gezegd nog steeds achter bij de uitstroom, waardoor de verwachting is dat de komende jaren de vulling weer zal afnemen. Vooral in bepaalde functiegebieden zoals technische functies zijn de tekorten groot. Als Defensie geen inspanningen onderneemt om zich als werkgever aantrekkelijker te maken zal bij een aantrekkende arbeidsmarkt de vulling weer omlaag gaan, met alle gevolgen van dien.

Uitstroom

Het FPS biedt Defensie onvoldoende mogelijkheden om een jonge en evenwichtige opbouw van de organisatie tot stand te brengen. Jong personeel vertrekt bij gebrek aan perspectief voortijdig en door allerlei redenen is in het verleden teveel personeel toegelaten tot fase 3 van het FPS. Daarnaast is Defensie in deze fase niet in staat om mensen voldoende mogelijkheden tot ontwikkeling en het opdoen van ervaring te geven die ertoe kunnen leiden dat personeel er zelf voor kiest om de organisatie te verlaten. Hierdoor is er een scheve bestandsopbouw in de hogere (onder)officiersrangen.

- Samenwerken met externe partijen voor werkgelegenheid.
  Slechts zo'n 60 procent van de militairen die de organisatie vroegtijdig (dus niet met leeftijdsontslag) verlaten vindt, met of zonder hulp van Defensie, direct een nieuwe

betrekking. Dit percentage zou onder andere verbeterd kunnen worden door meer samenwerkingsinitiatieven op te zetten met externe partijen. Dit kan enerzijds met andere sectoren binnen de overheid gebeuren maar ook met bedrijven die nauw met Defensie samenwerken en waar wederzijdse belangen een uitwisseling van personeel als vast onderdeel van de samenwerking kunnen maken. Hierdoor wordt er een 'flexibele schil' gecreëerd die personeel de mogelijkheid biedt om tijdelijk buiten de defensieorganisatie werkzaam te zijn om vervolgens weer terug te keren. Zo'n uitwisseling kan voor beide partijen van meerwaarde zijn. Opgedane ervaring en competenties kunnen zowel binnen de defensieorganisatie als eventueel daar buiten van belang zijn. Het is dan wel van belang dat Defensie de bestaande barrières op arbeidsvoorwaardelijk gebied weg neemt.

- Operationele leeftijd militairen
  Onderzoek[1] van gezondheidseconoom Bastian Ravesteijn naar de gezondheidsverschillen tussen arm en rijk toont aan dat het gezondheidseffect van een jaar fysiek zwaar werk op latere leeftijd vergelijkbaar is met het effect 'van maar liefst zestien maanden ouder worden dan iemand met licht werk'. Een algemene verhoging van de AOW-leeftijd zoals nu in Nederland, is voor deze mensen nadelig, omdat we zien dat ze flink korter leven. Ook bij Defensie moet de discussie gevoerd worden over hoe om te gaan met de ophoging van de AOW-leeftijd. De zware fysieke, maar vooral ook geestelijke belasting die veel militairen in hun loopbaan ondergaan eist zijn tol bij de inzetbaarheid van de militair op latere leeftijd. Naast het persoonlijke aspect met betrekking tot de militair is er ook het vraagstuk ten aanzien van de operationele inzetbaarheid van eenheden als de leeftijd als maar toeneemt. Tot welke leeftijd kunnen wij nog militaire inzet nog van het personeel vragen? De GOV|MHB pleit er dan ook voor om militairen vanaf een bepaalde operationele leeftijd niet meer als militair in te zetten. Dat wil niet zeggen dat de organisatie afscheid moet nemen van dit personeel, de kennis en ervaring van het militaire vak is nog steeds van grote waarde voor de organisatie en dient ook te worden behouden. Daarbij heeft dit tevens een positief effect op de doorstroom in de bovenbouw van het personeelsbestand, hetgeen weer ruimte in alle lagen van de organisatie creëert.
- Omgang met veteranen en slachtoffers Chroom-6/PX-10,enz..
  De afgelopen jaren is de positie van de veteraan in de maatschappij flink verbeterd. De erkenning voor de bijdrage die veteranen voor de samenleving hebben geleverd, is onder meer door de Nederlandse Veteranendag, het Veteraneninstituut en meer voorlichting aanzienlijk toegenomen. Toch heeft de veteranenombudsman recentelijk gemeld dat ondanks al deze inspanningen het contact met veel veteranen zoek raakt. Zo reageert minder dan de helft van de 20.000 Afghanistan-veteranen op de vragenlijst van Defensie. Hierdoor is Defensie niet op de hoogte van de gezondheid en het welzijn van een grote groep veteranen. Ondanks dat de kennis en behandeling van het posttraumatisch stresssyndroom (PTSS) de afgelopen jaren aanzienlijk is verbeterd, waardoor de kans op blijvende PTSS-schade beduidend is afgenomen, valt PTSS in de toekomst niet uit te sluiten en zijn voor veel veteranen de toegenomen kennis en nieuwe behandelingsmethodes te laat gekomen.
  Ook in de omgang met slachtoffers die ontstaan zijn door het werken met schadelijke

stoffen zoals PX-10 en Chroom-6 is er nog veel voor verbetering vatbaar bij Defensie. De manier waarop Defensie zorg draagt voor haar (ex-)werknemers heeft ook een uitstraling op het vertrouwen van het zittende en toekomstig personeel. Voor een deel is de terughoudende houding te verklaren door het feit dat Defensie in de meeste gevallen de kosten voor de schadevergoedingen of nazorg uit het eigen budget moet vrijspelen. Vaak zijn deze kosten niet voorzien en moet er dus ruimte in de bedrijfsvoering gevonden worden om de kosten te dragen.

- Nationaal Ereschuld Fonds
  De GOV|MHB heeft daarom al eerder dit jaar gepleit voor een Nationaal Ereschuld Fonds (samen met o.a. de politie, brandweer en ambulancediensten) dat de kosten voor de nazorg op zich neemt, en voorkomt dat de individuele ministeries dit ten koste van de daadwerkelijke inzet moeten laten komen. Dit voorstel heeft ook de steun van de overige Centrales van Overheidspersoneel.

GOV|MHB

De GOV|MHB is van mening dat het hoog tijd is dat Defensie de daad bij het woord voegt als zij stelt dat het personeel de belangrijkste capaciteit van de organisatie is. Dat betekent meer investeren in het werven en de instroom van jong en goed opgeleid personeel, maar vooral ook zorgen dat dit personeel langer wordt behouden. En als mensen de organisatie dan toch moeten of willen verlaten dan moet hun tijd bij Defensie zowel qua ervaring als opleiding van meerwaarde zijn geweest. Een meerwaarde die, eventueel met behulp van Defensie, een grote kans op een nieuwe betrekking buiten Defensie betekent.

Personeel in fase 3 van het FPS, die jaren lang loyaal hun werk hebben gedaan in het binnen- en buitenland, verdienen ook dat Defensie die loyaliteit beloont met ontwikkelingsperspectieven. Het constant zoeken naar de 'goedkoopste' oplossing ten koste van het personeel kan Defensie niet blijven volhouden. De loyaliteit van het personeel in fase 3 dient Defensie terug te betalen door de empathische organisatie te zijn die het vertrouwen van het personeel kan terug winnen. Teneinde de aantrekkelijke werkgever te worden die voor de vulling van de organisatie en het behoud van haar personeel noodzakelijk is, zullen de financiële problemen opgelost moeten worden en de omgang met het personeel moeten verbeteren. Dit begint al bij het eerlijk weergeven van de situatie bij Defensie aan de Nederlandse samenleving en in het bijzonder aan de politiek. De tijd dat tekorten en problemen worden verhuld of verborgen gehouden is voorbij. Gelukkig heeft de minister hier recent de eerste stappen in gemaakt door meer inzicht te geven in de (financiële) problemen bij Defensie. Ook heeft zij voor het eerst aangegeven dat Defensie niet meer in staat is haar taken uit te voeren. De GOV|MHB hoopt dat deze eerste stappen ertoe zullen leiden dat er meer geld beschikbaar komt om die defensieorganisatie te kunnen bouwen die Nederland nodig heeft.
Tot slot moet Defensie zich, ten aanzien van ex-militairen, veteranen en reservisten, meer inspannen om de bestaande problemen bij die groepen te onderkennen en aan te pakken. Ondanks dat ook hier een groot deel van de problemen financieel van aard zijn, bestaan er nog voldoende mogelijkheden om op andere wijze de problemen aan te pakken.